

ÓSZÖVETSÉGI SZÓTÁR

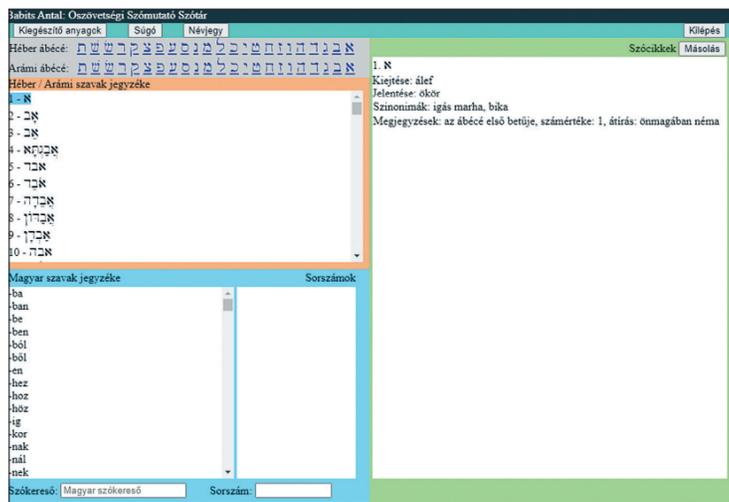
Szótár a Könyvek könyvéhez

Szívesebben adtam volna címnek, hogy a nem létező könyv, de hát létezik. Csak éppen egyetlen nyomtatott példánya van.

Hat év és számos közreműködő munkájával elkészült a Babits Antal (szerző és szerkesztő) nevével jegyzett Ószövetségi szótár. A könyvbemutatón láthattuk egy fizikai példányát, illetve még abból is csak az első ezeroldalas kötetet. A további kötetek a szerző birtokában vannak. Többek között innen tudhatjuk, hogy nyolcezer oldalas. Ugyanis a hatalmas mű kizárólag digitális formában hozzáférhető – úgy viszont szabadon.

Az Ószövetség – szinte kimondani sem kell – a zsidó-keresztény kultúrkör alapvető műve, felsorolhatatlanul sok vallás és vallásárnyalat forrása. Ezért is volt magától értetődő, hogy a Magyar Tudományos Akadémia elnöke, Freund Tamás köszöntője után Székely János katolikus, majd Steinbach József református püspök és Frölich Róbert országos főrabbi mondott laudációt, megköszönve a közreműködők munkáját.

A <https://bibliatanulmanyozas.bibliatanulmanyozas.hu/oszovetsegiszomutato/> címen kereshető szótár végtelenül egyszerű; nem a látvány dominál benne, hanem a használhatóság. Felkínálja természetesen a héber abcét, de alatta az arámit is, hiszen az autentikus ószövetségi szövegegyes bőségesen tartalmaz arámi szavakat is. Rákereshetünk a Bibliában előforduló személyek nevére, és választ megkapjuk az illető hovatartozását, rokonságát, nevének jelenté-

sét, és természetesen azokat a bibliai verseket/szakaszokat is, ahol a szó előfordul. Nem kevésbé izgalmas dolog a fordításokból ismert szállóigék vagy mondások szavainak utánakeresni, vajon mi lehetett az eredeti megfogalmazás. Ha csak a magyar nyelvű fordításokat nézzük, már ott is számos eltérés található a különböző 16. századi (majd az azokat követő) magyarázatok között – és ezek hibáinak, tévesztéseinek, pontatlanságainak forrása lehetett a héber szöveg viták kiváltó értelmezése, a bibliafordítók szókincse, táj (ma úgy mondanánk, regionális) nyelvi ismerete. És persze ezer más ok is. A bibliai szövegek revideálásai azt a szándékot is tükrözték, hogy a szöveg valamennyire igazodjon az aktuális beszélt nyelvhez.

Babits professzor egy interjúban is elmondta, hogy munkatársaival hosszan vitatkoztak némelyik szó értelmezése fölött. Egy-egy néhány karakterből álló mássalhangzócsoporthoz kitöltése magánhangzókkal különböző jelentésű szavakat ad, gyakran csak a szövegkörnyezet segít hozzá a megfejtéshez.

A legkomolyabb fejtevést mindig a csupán egyszer előforduló kifejezések (görög eredetű nyelvészeti szak kifejezéssel: hapax legomenonok) lehető legpontosabb megfelelőjének megtalálása volt. Ilyenkor – szintén nem kevés vita után – döntötték el, hogy megadnak egy elsődleges jelentést, utána pedig a rokon értelmű kifejezéseket.

Legcélsejtőbb használatban ismerkedni a szógyűjteménnyel. Próbaképpen, hogy valami szép legyen, előbb a Károli-fordítás magyar szövegével próbálkoztam: kerestem a gödölyét. Elő is került az Énekek énekéből (is), de meglepetésemre a szótár a héber kecske = gedijja alakot mutatta fel. Semmiképpen sem akarok délibábos nyelvészként feltűnni, tehát nem hivatkozom a két alak hasonlóságára...

Aztán kerestem a párdúcot a gödölyével, meglett az is, Ézsaiásnál (Ézs 11.6) Ez persze előrevetítette a próféták névalakjainak különbözőségét – és akkor elég gyorsan abba kellett hagyni, mert rájöttem, hogy ellenkező esetben én is el fogok tölteni hat évet, hogy kizárólag csak böngésgessem Babits professzor (és munkatársai) könyvét.

Nem tudom felmérni, hány olvasó, kutató, szótárbúvár használója lehet a műnek szerte a világon, de egész biztosan igaz, hogy fizikai könyv formájában maga az előállítás is nagyon sok számjegyű, soha meg nem térülő költség lett volna. Ráadásul meg utolérte volna a sokkötetes lexikonok, szótárak sorsa: az utolsó kötet megjelenésekor az első már el is avult... Így viszont menet közben még javítható, frissíthető – a szerkesztő kérte is az olvasók ilyen irányú megjegyzéseit.

Aztán végiggondoltam, hogy minden ötletnek, megújulásnak az egyre jobban megértett szavak voltak a hátterében – és most is szavakkal foglalkozunk. Frölich Róbert főrabbi is erre hívta fel a figyelmet, és Hóseás (Ózeás) próféta szavait idézte saját megfogalmazásában: „Vigyetek magatokkal szavakat Isten nagyobb dicsőségére!”

Ha egyszer elfogy a szerencse

Egy nap Szura tanházában a babilóniai Nagy Kalifa felkereste a zsidó bölcsét, Száádja gaönt.

– Rabbi! Már több mint tíz éve én vagyok a kalifa! Mindenki rám hallgat, mind lesik rendeleteimet, és félnek tőlem! Nem tudhatom, meddig élek. Nem tudhatom, meddig tart uralmam. Mindannyian Allah kezében vagyunk. Hogy mi van sorsunk könyvébe írva, azt nem tudhatjuk. Még én sem tudom, még én sem tudhatom, akiről azt hiszi a nép, hogy mindentudó és mindenható vagyok! – Mondd meg nekem, rabbi! Te adj választ kérdéseimre! Kérdéseimre, ami nap mint nap foglalkoztat! Tőled kérem, rabbi! Tőled, akít a legnagyobb bölcsnek tart a népem is! Mondd meg, kérlek, áruld el nekem: miből fogom megtudni, hogy közeledik uralmam napjainak vége? Milyen jelre kell figyel-nem, mi lesz a jele annak, hogy hamarosan vége lesz hatalmamnak? Miből fogom megtudni, mi lesz a jele annak, hogy le fognak váltani?

– Miért engem kérdezel, Nagy Vezér! Tán nincsenek bölcsnek neved fia között, akik választ adnának lelked aggasztó kérdésére?

– Rabbi! Ha azokat kérdezem, azok azt mondják, amit hallani akarok. Félnék tőlem, és félelmükben csak jót mondanak a szemembe. Válaszolj hát te kérdéseimre!

– Nézd, Nagy Vezér! Mi a biztosítéka annak, hogy ha olyat mondok, ami nem fog tetszeni... mi a biztosítéka, hogy nem fogod fejemet venni?

– Allah nevére esküszöm. Beszélj bölcsességed szerint, mondd azt, amit tudsz! Mondd el azt, amit szent könyveitekből kiolvashatsz. Beszélj belátásod szerint, és nem fog bántódás érnem.

– Lásd, Nagy Vezér! Ha tényleg nincs más, aki választ adhat kérdésedre, ha nincs más, aki megmondaná, megmondom hát én neked! Abból fogod megtudni, az lesz a jele annak, hogy rövidesen már nem te leszel a Nagy Kalifa... abból fogod megtudni, hogy rövidesen megszűnik hatalmad és más lesz a kalifa helyetted... ha azt fogod látni, tapasztalni... hogy elfogyott a szerencsed!

Szardócz J. Ervin főrabbi

A Fejér megyei zsidóság deportálásának 78. évfordulójára emlékeztek

A mártírok emléknapján, a Fejér megyei és székesfehérvári zsidóság deportálásának 78. évfordulóján megemlékezést tartottak a Mártírok Emlécsarnokában és az Óvoda utcai temetőben. Az elhurcolt több ezer fehérvári zsidó ember közül mindössze 131-en vergődtek vissza a koncentrációs táborokból, 119-en pedig a munkaszolgálatból.

A megemlékezést Darvas István főrabbi vezette a Mártírok Emlécsarnokában, ahol beszédet mondott Lehrner Zsolt alpolgármester is. A kántori funkciót Fekete Dániel kántorjelölt végezte.

Az 1941-ben még 2075 tagú székesfehérvári hitközségből az 1946. évi összeírás szerint mindössze 289-en maradtak. A kiűzetésre és halálra ítélt embereket a „gettógyűjtőházakba” zárták, és 1944. június 6-án a város peremére, a vasút melletti Szabó-téglagyárba hurcolták. A téglagyárban 1944. június 10-e és 13-a között semmilyen élelmezés nem volt, és itt már többen öngyilkosságot követtek el. A 2743 zsidó ember végső elszállítására június 14-én került sor. Erre a tragédiára emlékezett a Fejér megyei és székesfehérvári zsidóság a Mártírok Emlécsarnokában.

Lehrner Zsolt alpolgármester felidézte, hogy 78 évvel ezelőtt a holokauszt következtében a zsidó túlélők száma Székesfehérvár akkori lakosságának töredékét, mintegy 0,6%-át tette ki.

Az alpolgármester szövege arról is, hogy az emlékezést és a tiszteletet tettekre váltva 1949-ben emelték a mai eseménynek is helyet adó csarnokot, és itt áll a csarnok előtti téren az az emlékmű is, amely a holokauszt áldozatainak tiszteletére, a város önkormányzatának kezdeményezésére készült 2014-ben.

„Nincs olyan, hogy valami régen volt, kiváltképp igaz ez akkor, ha a zsidóság történetére, különösen a mieinkre, a székesfehérvári zsidókra gondolunk. Az emlékezés mindennél fontosabb, hiszen mára már nem maradt más a meggyilkoltakból, az egykori fehérvári zsidó polgárokból” – fogalmazott Székesfehérvár alpolgármestere.

A megemlékezésen részt vett Szénási Jonathán Sándor református lelkész is, aki imádságában arra kérte az örökkévaló Istent, őrizzen meg minket attól, hogy ami tőlünk keletre zajlik, az továbbterjedjen, és ne engedje, hogy tovább folytatódjon a pusztítás és a megkülönböztetés, ami származás szerint kü-

lönbséget tesz emberek között. Darvas István főrabbi a Mártírok Emlécsarnokában megemlékezett a túlélőkről is, akik visszatértek a holokauszt után, és akiknek elviselhetetlen fájdalmak után kellett új életet kezdeniük.

Felidézte azt a törői kötelességet is, hogy emlékezni kell mindarra, ami a múltban történt. „A tóra még egy javaslatot is tesz: kérdezd meg apádat, és elmondja neked, kérdezd meg nagyapádat és az időseket, és beszámolnak arról, hogy mi történt. A mi közösségünkben egyre inkább fogynak a nagyapák és kevesebb az apa, akik látták, tudták, és személyes tapasztalatból tudják elmondani, hogy mi történt. Emiatt is nagyon fontos, hogy évente egyszer vagy többször, egymás között, zsidók és olyan szimpatizánsok, akiket érzékenyen érint, ami történt, közösen emlékezzünk” – emelte ki Darvas István.

A megemlékezés az Óvoda utcai holokauszt-emlékműnél, majd a temetőben folytatódott, ahol a főrabbi vezetésével kádist mondtak az áldozatok emlékére.

Gáspár Péter / szekesfehervar.hu

Nácivadász kutatja fel az orosz háborús bűnösöket Ukrajnában

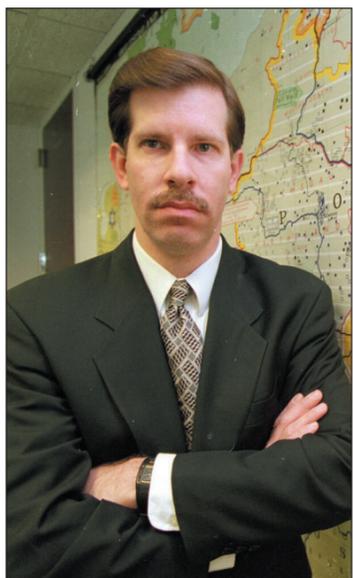
Eli Rosenbaum az USA-ban tartózkodó egykori náci felkutatásában és kitoloncolásában végzett munkájáról ismert.

Eli Rosenbaum, az igazságügyi minisztérium veteránja, aki az Egyesült Államokban tartózkodó egykori náci felkutatásában és kitoloncolásában végzett munkájáról ismert, egy olyan csapatot fog vezetni, amely az ukrainai háborús bűnökért felelős személyek azonosításán és vádemelésén dolgozik, írja a Kibic.

Merrick Garland főügyész közleményben jelentette be az Ukrajnára szóló kinevezést.

Nincs búvóhely a háborús bűnösök számára. Az Egyesült Államok igazságügyi minisztériuma mindenkit elszámoltat, aki háborús bűnöket és egyéb atrocitásokat követett el Ukrajnában – írta Garland a sajtóközleményben a jta.org szerint.

Rosenbaum vezeti majd a DOJ háborús bűnök elszámoltathatósági csoportját. Rosenbaum 1979-től foglalkozik háborús bűnösök és szövetségeseik elfogásával. Összesen

Eli Rosenbaum

95 embert kerítettek kézre az Office of Special Investigations szervezeten keresztül. Most az orosz katonák által elkövetett háborús bűnökkel foglalkozni.

Rosenbaum várhatóan hazai és nemzetközi hivatalokkal is együttműködik az Egyesült Államok joghatósága alá tartozó bűncselekmények ügyében, beleértve az amerikai újságírók meggyilkolását is.

BJI

Mensch-díjra érdemesek a Goldmark Teremben

A Mazsihisz Goldmark Terme fogadta két év kényszerű szünetet követően az idei kitüntetetteket, a Mensch-díjra érdemesnek tartottakat, a posztumusz elismerések átvevőit s az érdeklődőket. A színpadon (egyelőre takarva) a fantasztikus Sabbathsong kamaragyüttese, Masa Anita, Masa Tamás, Csányi Sándor (harmonika) és gyakori közös fellépőjük, Garai Róbert színművész várakozott. Az ünnepségen elhangzottakat rövidtíve és szerkesztve közöljük.

Az esemény szervezője a Nemzetközi Mensch Alapítvány létrehozója, Geiger Steven András volt. Ő köszöntötte a megjelenteket, köztük az amerikai nagykövetség egyik prominensét.

Ezután a dátumhoz kötődő fontos eseményeket idézett fel: a hatnapos háborút (1967. június 5–10.) és a normandiai partraszállást (1944. július 6.), majd a kivetítón láthatóvá vált néhány háborzongató történelmi kép. Mi lenne, ha mindez nem történt volna meg? – tette fel a kérdést a szónok.

A program első laudátora Dénes Gábor filmrendező volt, ő az éppen rendelő 99 éves Körmendi István háziorvos levelét olvasta fel.

1944. június 6-a emlékezetes, euforikus nap volt az életemben. Munkaszolgálatosként ért a szövetségesek normandiai partraszállásának híre. Keserves várakozással reméltük megélni ezt. A felszabadító Vörös Hadsereg kezébe került ugyan a Kárpátokhoz, de még nagyon távolinak tűnt a megmenekülés. A vidéki zsidóság deportálása pedig rohamtempóban zajlott azokban a hetekben.

Bár tudtuk, éreztük, hogy még nagyon sok időnek kell eltelnie a győzelemhez, s nagyon kétségesnek éreztük, hogy megérem-e, az eddigi szorongással teli kilátástalanságot végre remény válhatta fel.

A másik esemény, amire a mai napon emlékezünk, 1967. június 5-e, amikor a hatnapos háború néven Izrael történelmébe és hadtörténelmébe is aranybetűkkel beíródott honvédő háború kezdődött. A hatalmas területtel és sokszoros katonai létsámfölénnyel körülvett ellenség feletti győzelemmel a zsidó hadsereg nagy nemzetközi tekintélyt szerzett és büszkeséget mindannyiunk számára.

Majd Geiger András tolmácsolta Heisler Andrásnak, a BZSH-Mazsihisz elnökének írását.

Az elmúlt esztendők Mensch-programjainak mindig – a covidos évek kivételével – igyekeztem részt venni, hisz komoly, tiszteletreméltó emberek kapták a díjat. Idén négy olyan embernek ítélték oda, akikkel szoros személyes és/vagy munkakapcsolatban állok. Ezért különösen sajnálom, hogy nem tudok jelen lenni a mai rendezvényen – ukrainai menekült fiatalokkal leszek, ami nem volt lemondható.

Csak egy-egy mondatban a kitüntetettekéről:

Kelbert Krisztina a szombathelyi zsidóság kutatásával és egy világszínvonalú kiállítással páratlan varázslatot valósított meg a helyi zsidó hitközséggel együttműködve.

Toronyi Zsuzsannát már az elnökségem alatt neveztük ki a Zsidó Múzeum és Levéltár igazgatójává – azóta sem bántuk meg döntésünket.

Mircea Cernovval több évtizede dolgozunk a zsidó közösség fejlődése érdekében, és rengeteg dolgot tanulhattam tőle.

Szunyogh Szabolcs pedig kiugróan magas intellektuális teljesítménnyel segíti a zsidóságról szóló ismeretek átadását – hol konferencián, hol könyv formájában, és rendszeresen a rádióban.

Négy állócsillag, négy különleges ember. Szívből gratulálok mindegyiküknek, és kívánok mindenkinek nemes szórakozást a mai programhoz.

A Mensch alapítvány első embere az 1956-os események kapcsán elmondta, hogy a budapesti Divatcsarnok épületének pincéjében bujkált

családjával, majd apró, de igaz történeteket osztott meg a jelenlévőkkel.

Niedermüller Péter

A VII. kerület polgármestere hangsúlyozta az emlékezés, emlékeztetés kiemelt voltát úgy egyéni, mint nyilvánosan, s ez meg is valósul a fővárosban és vidéken egyaránt: hiszen akiket elfelejtünk, azokat másodsor is elveszítjük. A túlélők száma rohamosan fogy, ezért nagyon fontos, hogy a fiatalok is tudják a történeteket. Elmondta, hogy például a Klauzál tér, amely ma kutyafuttató és gyermekek játszóhelye, temetetlen holttestekkel volt tele.

Majd egy kiváló könyvre hívta fel a figyelmet, melynek címe: *Hogyan történt?*

Kifejtette, hogy nehéz szembenézni a történelemmel (ez teljességgel még nem is történt meg), és társadalmi felelősség a szolidaritás hiánya is.

A műsor és a posztumusz díjak

Ezután a zene kapott teret: a Szól a kakas már Masa Anita előadásában, s ehhez különleges fúzióként Szabolcsi Lajos versével Garai Róbert csatlakozott. A dal végét együtt énekelte a zenekar a közönséggel. Majd egy izraeli összeállítás következett, benne egy szoltárral és néhány Jeruzsálemről szóló szép dallal.

Garai Róbert Mezei András *Milyen sors* című prózáját felejthetetlenül, mélyen átérve adta elő.

Záró darabként Slomo Carlebach egyik szerzeményét szólaltatta meg hárfán Masa Anita.

Geiger András ezután egy olyan tiszta, igaz emberről beszélt, aki sajnálatosan már nincs közöttünk, jelesül Székelyi Józsefről. Gerendás Péter előadóművész zenés üzenete vált láthatóvá a kivetítón, a mindig könnyeket előcsalogató dal, a *Vannak idők, mikor menni kell*, majd a szívszorító 100 éves pályaudvar. A posztumusz díjat Székelyi Márton, a színész fia vette át.

A Mensch alapítvány elnöke ezt követően Somló Tamás zenészre emlékeztetett, akit gyermekkorától jó barátja, Horváth Charlie méltatott. Szeretettel sorolta érdemeit és közös, múltbéli emlékeit. Somló testvére és Dani fia elmondta, hogy Tamás a család lelke volt, és az egész világot a szívére ölelte volna.

Geiger András ekkor egy nemes lelkű orvosról, Asbóth Taszilvánról szólt, aki nagyon sok munkaszolgálatos zsidónak állított ki alkalmatlansági igazolást, amivel a biztos haláltól mentette meg őket. Fia vette át a kitüntetést, aki elmondta, hogy édesapja morális megrendíthetetlen ember volt.

A következő posztumusz elismerést Voith Ági ludovikás katonatiszt nagyapja, Voith Lajos kapta, aki parancsnokként összehívta az épp sorsára váró ötszáz halálra szánt embert azzal az ürüggyel, hogy búcsúznak el a családjuktól, majd szabadon engedte őket. Tizennyolc éves dedunokája elmondta, mennyire büszke, hogy léteztek ilyen emberek.

A megjelentek kitüntetése

Elsőként a szombathelyi hitközség elnöke, Márkus Sándor méltatta a történész, muzeológus Kelbert Krisztinát.

A Savaria Múzeum Történettudományi Osztályának vezetője termékeny muzeológusi pályát mutathat fel: sikeres könyvek szerzője, jelentős kiállítások kurátora, konferenciák szervezője és előadója. Nőtörténeti kutatásai mellett a szombathelyi zsidó közösség múltja foglalkoztatja. Évekig tartó aprólékos munkával igyekezett a múzeum fotótárában feltehető képeken szereplő személyeket azonosítani, élettörténetüket felkutatni. Erre építve hozta létre 2014-ben az emlékezetkultúrában és Szombathely életében egyaránt áttörést jelentő *Szemtől szemben*. Képek a szombathelyi zsidóság történetéből

Geiger András

című kiállítást, amelyben 584 fotográfia segítségével érzékeltette az egykor virágzó zsidó közösség mindennapjait, pusztulását, és a túlélők háború utáni újrakezdését. A Szombathelyi Zsidó Hitközséggel együttműködve a tárlat kibővített anyagából a Zsidó Kultúra Házában állandó kiállítás nyílt, amely azóta az alap-, közép- és felsőfokú oktatás kereteibe integrálódott. Az állandó kiállításnak ezzel párhuzamosan egy mobil változata is elkészült, amelyet az International Holocaust Remembrance Alliance 2015-ben Debrecenben tartott ülésén 41 ország mintegy 200 delegátja tekinthetett meg.

Előzetesen nem tudatva vele, Márkus Sándor elnök is megkapta a Mensch-díjat. Krisztina, átvéve a kitüntetést, elmondta: a kiállítás a hitközség segítségével, támogatása nélkül nem jöhetett volna létre, s óriási sikere van.

Hozzátenném, empatikus, aktív ember, aki mindent megtesz a kile, a város zsidósága érdekében.

A következő díjat a Zsidó Múzeum és Levéltár igazgatója Toronyi Zsuzsanna vehette át. Őt Breuer Péter, a Heti TV alapítója és tulajdonosa laudálta.

Zsuzsa egyik legfontosabb érdeme, hogy a régimúlt történetének bemutatását nem úgy képzelte el, hogy találmányt valami régi tárgyat, azt leporoljuk, berakjuk egy vitrinbe, és tessék, lehet megnézni! Nem, kérem szépen! Ebben a múzeumban koncepció van, itt ismeretterjesztés zajlik, itt a látogató nagyon sokat tanulhat. És mindezt a modern technikai eszközök alkalmazásával, színesen és érdekesen teszi. Ezért is van az, hogy a nagyon sok látogató nem unatkozik a múzeumban, még a fiataloknak sem egy kipipálandó, muzáj-program ide bejönni. Zsuzsa pontosan tudja azt is, hogy a magyarországi zsidó történelem még számos kincset rejt. Ő még arra is képes, hogy egy másik által kidobásra ítélt papírról elmenjen a világ végére, ahol ránéz erre a papírra, szinte azonnal megmondja, hogy mikor született, a zsidó élet mely részével foglalkozik, és melyik közösség adta ki. Ha mást nem, akkor ezért biztosan érdeme Toronyi Zsuzsa a Mensch-díjra. És akkor még nem beszéltem a levéltárról, amely Zsuzsa irányítása alatt egy mindenki által látogatható, valóban nyitott helyre vált. A gyerekeim is, amikor nem tudták követni az általam előadott családi történeteket, akkor idejöttek, és segítséget kaptak, hogy megismerjék az őseiket.

Az igazgató asszony köszönettel vette át a díjat, majd fontosnak tartotta megemlíteni, hogy aki teheti, tárgyi adománnyal támogassa a múzeumot.

Mircea Cernov munkásságát Thaly Saul, a Joint igazgatója méltatta.

Vele először Budapesten, a híres Síp utca 12.-ben találkoztam 26 évvel ezelőtt. Mindketten fiatal projektvezetőként dolgoztunk a JDC-nél a Szarvasi Tábor projekten. Mindketlen beszéltünk héberül, korábban éltünk Izraelben, szerettünk vitázni, és közös szenvedélyünk is volt: a ma-

gyarországi zsidó közösségért dolgoztunk.

Mircea lett a zsidó civil társadalom egyik élharcosa, és ő volt az, aki létrehozta a gyönyörű Rumbach utcai zsinagógában található magyarországi zsidó HUB-ot is, amire a közösség méltán büszke lehet. A Mozaik Zsidó Közösségi HUB rendkívüli projekteket, civil szervezetek olyan palettáját karolta fel és támogatta már, amelyek a zsidó közösségen túlmutatva, a magyar társadalom számtalan fontos ügyét segítették. Mircea különböző pozíciókban és projekteken, több évtizede dolgozik a magyarországi zsidó közösség megerősítéséért. Jelenleg a Magyarországi JDC vezetője, miközben más szervezetek kuratóriumának tagja, segítő tanácsadója. Tette és teszi mindezt fáradhatatlanul és teljes elkötelezettséggel, szakmaisággal, megengedhetetlen lelkesedéssel, elsőprő lendülettel. Kívánom neki, hogy még sok-sok évig tegyen jót és segítse közösségünk megújulását. Jesár koách.

Mircea csendes ember, halkan, meghatódva mondott köszönetet.

A következő kitüntetettet, a nagy tudású, polihisztor Szunyogh Szabolcsot távollétében Dénes Gábor filmrendező méltatta.

Egy őstanítót, egy olyan embert szeretnék most önöknek bemutatni, aki végtelen önzetlenséggel osztja meg másokkal a megszerzett tudását.

Szunyogh Szabolcsról szólok, aki író, újságíró, tanító, népnevelő, mellesleg korosztályos görkorsolyabajnok, megszállott túrabiciklista és Izrael-specifikus hobbi-idegenvezető.

Szunyogh Szabolcs 1950-ben született Budapesten. A Pécsi Tanárképző Főiskolán 1973-ban végzett, majd folytatta tanulmányait az Eötvös Loránd Tudományegyetemen. Az újságíróiskolát 1975-ben fejezte be. 1973-tól egészen 1979-ig a pécsi universitás hallgatója volt.

Sok minden érdekelte. 1979-től közel tíz éven át a Népszava munkatársa lett, majd 1987-től a Magyar Rádió egyik rovatvezetőjévé nevezték ki. 1990-től kicsit visszatért eredeti szakmájához: főszerkesztője a *Köznevelés* című folyóiratnak. A rendszerváltás után aktívan részt vett az

oktatás megreformálásában, új tantervek kidolgozásában, az oktatási szemlélet megváltoztatásában. 2013-tól az Orbán-kormány nem tartott igényt a tudására. Közben a Magyar Újságírók Országos Szövetségének elnökségi tagjaként harcolt a magyar sajtó szabadságáért, függetlenségéért. Írt, dolgozott, tanult. Felöltött fejjel tanult meg héberül, hogy eredetiben olvashassa az Írást. Sokszor járt Izraelben, nem mint turista, hanem mint tudós, felfedező, aki számára kézzelfogható közelségbe került az emberi kultúra egyik bölcsője. Újságírói munkája mellett rendszeresen jelennek meg könyvei, amelyek részben fontos ismereteket terjesztenek, részben olyan tudáspótló művek, amelyekben jelentős szerepet kapnak a Bibliában leírtak magyarázatai, a mítoszok és pátoszok letisztítása, ha úgy tetszik, mai tudásunk segítségével hétköznapivá tétele, az okok és okozatok, a csodák és a valóság bemutatása.

Különös figyelmet érdemelnek munkásságában a zsidóság történelmével, kultúrájával foglalkozó művek, műsorok, amelyekben sokak szerint tabukat döntöget.

Szerényen a háttérben dolgozott például az oktatásügyben, részt vett a holokausztal és a zsidósággal kapcsolatos ismeretek tantervének megvitatásában. Továbbá dolgozott a Zsidó Kiválóságok Házában rendezendő új kiállítás tematikáján. Rendszeresen előad az Erzsébetvárosi Zsidó Történelmi Tár programjain. A Csányi utca 5. szám alatti izgalmas előadásokat a pandémia ideje alatt is folytatta az internet segítségével.

Az ünnepség végén Geiger András szólt az alapítvány korábbi eseményeiről, elismerően említve munkatársait, például a tolmácsot, Rónai Gábot, majd virágcsokorral gratulált Masa Anitának születésnapja alkalmából.

A Sabbathsong vezetője, Masa Tamás és társai köszöntöttek minden díjazottat, majd felhangzott az utolsó szám a Szenes Hannáról szóló színdarabjukból, végül pedig a *Vannak csillagok* Garai Róbert tolmácsolásában.

gáljuli

95 éves lett Darnyi Béla, Hangony utolsó zsidó lakosa

Hangony egy kis borsodi falu. Itt él Darnyi Béla bácsi. Megjárta 3 lánytestvérevel Auschwitzot. Ott ismerkedett meg későbbi feleségével, Anna néniel. 8 gyermekük született. Már csak 4-en élnek. Béla bácsi 6 éve elvesztette feleségét. Ma már egyetlen zsidóként él ott, ahol szülei, nagyszülei laktak, írja Facebook-oldalán Markovics Zsolt miskolci főrabbi, aki Grósz Endre hitközségi elnökkel otthonában meglátogatta és felköszöntötte az ünnepeltet.

A főrabbi megáldja az ünnepeltet, mögöttük Grósz Endre

Fotó: Markovics Zsolt / Facebook

Béla bácsi házával szemben van az egykori imaház, ott volt a bár micvója 1940-ben, akkor még 20 zsidó család élt a faluban.

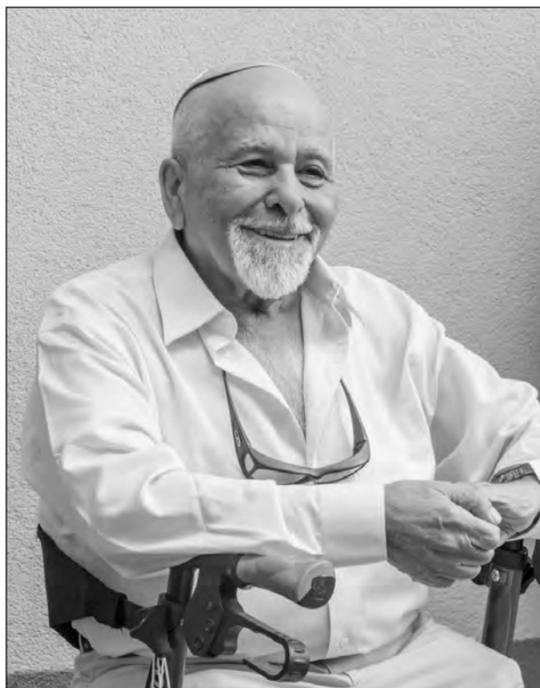
Az imaház mellett egy régi épület áll, talán a mikve, talán a sakterház volt, teszi hozzá a főrabbi.

Béla bácsi, megtiszteltetés volt találkozni magával. Adjon a Teremtő még 25 békés és boldog évet! – zárul Markovics Zsolt bejegyzése. A főrabbi és az elnök felszögezett egy mezűt az ünnepelt lakóházára, majd a főrabbi megáldotta az idős embert. Mi is boldog születésnapot kívánunk Béla bácsinak, azt kívánjuk, hogy éljen az emberi kor végső határáig boldogságban és egészségben!

Dob utca 90.

Ha a Dob utcában, a körút és a Rottenbiller utca közötti szakaszon jár az ember, egy nagyon szépen felújított ház talál a 90-es szám alatt. Belépve egy szép, belső udvaros, körgangos épületet csodálhat az ember. Vajon miért érdekes ez az épület, hiszen ezen a környéken szép számmal akadnak gyönyörű körgangos házak, amelyek Budapest aranykorát idézik? Az is igaz, ha beleásnánk magunkat ezeknek a szépséges házaknak a történetébe, mindenhol találnánk érdekességeket. Nem csigázom tovább a kíváncsiságot, bizony ez nem lakóépület, hanem a Főkert irodaháza. Nagy Ákos kollégámmal többször is jártunk ott az izraelita üvegházak kapcsán. Ez persze nem kapcsolódik szorosan a történetünkhöz, mégis pár mondatban írok erről. Az 1900-as évek elején a mostani X. kerületben a Mikéfe tulajdonában volt egy terület, ahol cionista fiatalokat képeztek ki a földművelés fortélyaira, létrehozva Magyarország legnagyobb üvegház konyhakertjét. A szakma nagyjai mind-mind ott tanultak, mert a technológia, a hatalmas, 100 méter hosszúságú fűtött házak megmaradtak, csak a zsidók fogytak el belőlük... Ezen fantasztikus üvegházak megmentésének ötletét vetette fel a Mazsihisznek a Főkert, közösen nagyszabású és érdekes projektet állítottunk össze: múzeum, oktatási központ, izraeli öntözőrendszeres mintaprojektek, kerékpáros pihenő és szerelőbázis szerepelt benne, csak sajnos nem lett belőle semmi. Így a kapcsolatot megvolt a Főkerttel, amikor 2018 őszén csörgött a telefon. Főkeres kollégáink hívtak, jó lenne, ha azonnal átmennénk, mert itt ül egy idős úr, aki nagyon érdekes történetet mesél, nekünk is hallani kell! Akkor találkoztunk először felesége társaságában Fusch Endrével, aki gyerekként itt vészelte át a holokausztot, ahol nagyságrendileg 500 gyermek volt a cionista ellenálló fiatalok védelme alatt. Csak tátottuk a szánkát. Endre egy emléktábla felállítását kezdeményezte. Megállapodtunk abban, hogy mi minden előkészítő munkát elvégzünk, és egyeztetünk vele. Belevágtunk. A Főkert és a VII. kerületi önkormányzat teljes támogatásáról biztosított bennünket, az emléktáblát ki lehet majd tenni az utcafrontra. Felvettük a kapcsolatot a Holokauszt Dokumentációs Központtal, Jakab Attila történésszel, kértük, segítsen. Attila a Nemzetközi Vöröskereszthez fordult, hogy adjanak hivatalos választ, vajon tényleg a védelmük alatt állt-e az épület a második világháborúban, vagy csak a cionista vagányok fabrikáltak rá egy vöröskeresztes felirattal. Amíg vártuk a hivatalos iratokat, elkészítettük a tábla szövegét.

2019 augusztusában megrendezték Magyarországon az Európai Macabbi Játékokat, amelyen a legfiatalosabb és legagiliasabb önkéntes a Montreálból érkező Fusch Endre volt. Megállapodtunk, hogy ha meglesz az igazolás addigra, akkor 2020 tavaszán, amikor Endre ismét jön, meg-

Fusch Endre

szervezzük a tábla felavatását. 2019 őszén Izraelből épp nálunk volt nagybátyám, amikor szóba került a Dob utca 90. Nagy örömmel újságoltam neki, hogy milyen izgalmas projekten dolgozunk éppen, és elkezdtem mesélni a ház történetét, amikor is nagybátyám félbeszakított, hogy bizony ők is ott éltek túl a borzalmakat a nővérel. Kicsi a világ!

Sajnos a Covid minden tervünket áthúzta, de két és fél év után Endre végre el tudott jönni, így 2022. június 16-án sikerült a táblát felavatnunk.

Az eseményen beszédet mondott Heisler András, a Mazsihisz elnöke és Szűcs Balázs, a VII. kerület alpolgármestere, majd Endre kért szót. A rabbinikus funkciót dr. Fröhlich Róbert országos főrabbi látta el. Jelen volt Caroline Charette, Kanada nagykövete, a Dohány körzet tagjai, valamint a Hitközségről is eljött pár munkatársunk. Nagyon jó volt látni, tapasztalni, hogy sok jó ember összefogása, kitartása végül sikerre vitte a táblaavatást!

Répas Péter

Miért pont a méz?

Heisler András beszéde Mosonmagyaróváron

A Tóra, azaz Mózes öt könyve 17-szer nevezi az Ígéret földjét tejjel-mézrel folyó Kánaánnak. Felvetődik a kérdés: miért pont a méz?

Sokáig nem volt bizonyíték az ókori Izrael méhészkedésére. Egy évtizeddel ezelőtt azonban a vaskori Tel-Rechov feltárása közben kaptárokról lelték. Az agyagból készült kaptárokat egy több ezer évvel ezelőtti véletlen tűzvész konzerválta. A pusztítás során a tűz, a romboló erő új értéket alkotott.

A holokauszt szó görög eredetű, jelentése: elég áldozat. Megint csak a tűz. Auschwitz krematóriumában 430 ezer magyar zsidót égettek el. A teljes veszteség 600 ezer volt, alig 200 ezren éltek túl a háborút. Mosonmagyaróvárról több mint ezer embert zártak a gettóba, s a város zsidóságát szinte teljesen megsemmisítették a haláltáborokban.

A holokauszt során a tűz nem képletesen semmisítette meg a zsidókat, maradtunk ennek hamvain, generációkon átívelő traumákkal sújtva éled újjá, sokunk génjeiben máig hordozva az öröklött félelemeket.

2021-ben a világ zsidóságának létszáma újra elérte a soá előtti adatot. 76 évnek kellett eltelnie ehhez, ami a holokauszt pusztításának drámaiságát érzékelteti. Természetesen a világban ma élő 15 millió zsidó területi eloszlása merőben más, mint a világháború előtt volt. Izraelben ma már több zsidó ember él, mint a diaszpórában. Ilyenre több mint 2000 éve nem volt példa. A holokauszt romboló tűzének tömeggyilkosságára ez a fajta újjáéledés, Izrael Államának a létrejötte volt az igazi válasz.

A történelem során megfogyatkozott és meggyengült kicsiny európai zsidó közösségek – mint a Mosonmagyaróvári Zsidó Hitközség is – feladata a zsidó tradíciók, a zsidó emlékek megőrzése. Feladatuk a lehetőségeikhez képest kitolni azt az időszakot, amíg zsidó közösségekként képesek működni. Mindeközben olyan szövetségeket kell szerezniük, akik garantálják, hogy a városi zsidó jelek soha ne tűnjenek el. A város polgárainak 100 év múlva is tudniuk kell, hogy egykoron itt egy virágzó zsidó közösség élt, amely jelentős részt vállalt a régió polgárosodásában, iparosodásában, és tisztában kell lenniük azzal, hogy a zsidó-nem zsidó együttélés szimbiózisba máig ható értékeket hozott létre.

A Mazsihisz elnökeként Mosonmagyaróvár városában a kétezres évek elején jártam először. Az akkori polgármester – ma Magyarország agrárminisztere – és a jelenlegi városvezetés is tiszteli értékeinket, ami számunkra, magyarországi zsidók számára fontos. Az egész Európában növekvő antiszemitizmus mellett a zsidó közösséggel, az emlékeinkkel való törődés sokat jelent nekünk.

Hölgyeim és Uraim! Európában újra háború van. Oroszország megtámadott egy független államot, irtózatot rombolást végeznek Ukrajna területén. Az Ukrajnát pusztító tűz soha nem látott politikai egységet teremtett Európában. A tűz rombolása talán új értékhez vezet. A magyarországi zsidó közösség is erején felül segíti a menekülteket. Miért? Mert tudjuk, szükségük van rá, mert a Tóra törvényei ezt előírják nekünk, és mert közöttünk vannak még azok a holokauszt-túlélők, akik tudják, milyen az, amikor az üldözötteknek nem segítenek. Köszöntöm és jó egészséget kívánok a közöttünk élő holokauszt-túlélőknek, s végezetül kérem Önöktől, segítsék, hogy a magyarországi zsidóság tagjai a zsidó naptár szerint közelgő 5783-as új esztendő a hazánk méhései által előállított mézbe mártott kaláccsal és békés lelkiállattal köszönthessék. Köszönöm figyelmüket.

Gyerekként vizet árult a Népszínház utcában az Oscar-díjas filmrendező

Könyv jelent meg Kertész Mihály életéről

Nemrégiben mutatták be a magyar származású filmrendező, Kertész Mihály életéről szóló könyvet. A Nemzeti Filmarchívum kiadványából megismerhetjük a Casablanca Oscar-díjas rendezőjének útját a pesti flasztertől a hollywoodi csillogásig.

Kertész Mihály (vagy ahogy választott hazájában, az Egyesült Államokban ismerhetik: Michael Curtiz) kivételesen gazdag életművet hagyott maga után. Több mint 180 filmet rendezett, és szinte minden műfajban alkotott: némafilmtől kezdve romantikus komédiákon át a nagyszabású történelmi tablóig vagy westernfilmekig. A mai filmrendezők is mesterüknek tekintik, Steven Spielberg például bevallotta, hogy nagy hatással voltak rá Kertész alkotásai: „Gyerekkoromban kezdtem el nézni a filmjeit, és azóta sem hagytam abba” – nyilatkozta.

Kertész Budapesten született, Emmanuel Kaminer néven, zsidó családban, valamikor az 1880-as évek végén, tehát még a film feltalálása előtt. Életét átszövik a legendák (amelyeket sokszor saját maga indított útjukra), születési évében sem lehetünk biztosak, hiszen ő maga is több évszámot említett. Szülei hat testvérrel együtt tisztességes szegénységben neveltek. A hetedik kerületi Szövetség utcában laktak, egy zsúfolt lakásban, így Kaminer Emmanuel (vagy ahogy szintén nevezték, Manó) már korán dolgozni kényszerült: vizet, cukorkát, frissítőt árult a lakásuktól néhány háztömbnyire álló Népszínház úri közönségének. Később sört, cigarettát és virágot készített a színészeknek, cserébe beülhetett a nézőtérre. A színház világa megbabonázta, és elhatározta, hogy képzett színész lesz.

Kávéházból fényjátékházba

Színészi pályája elején magyarosította a nevét, majd nekilátott kapcsolatokat építeni. Erre pont megfelelő hely volt a New York kávéház, ahol a ma-

gyar szellemi élet kiválóságai mulatták az időt. Kertész megismerkedett a később szintén Amerikába emigrált Korda Sándorral, a fotóművész André Kertésszel és a Nemzeti Színház egyik színészeivel, aki később Lugosi Béla néven játszhatta el Drakula szerepét. Kertész úgy érezte, színészként nem igazán tudja kibontakoztatni a képességeit, egyébként is a rendezés vonzotta igazán, és egyre inkább a filmek. Az 1910-es évek elején járunk, ekkoriban még csak némafilmeket játszottak a mozik. (Sőt, még maga a mozi szó sem terjedt el igazán, a közönség „fényjátékházba” vagy „mozgóképponthozba”, esetleg „mozgófénykép-színházba” járt szórakozni.)

Süketnémának tettette magát, kirúgták

Első filmes rendezései után az ifjú Kertész rájött, hogy ha munka közben szeretne tanulni, Budapesten korlátozottak a lehetőségei. Akkoriban Dánia számított a némafilmgyártás fellegetőjének, odaautazott hát, és süketnémának tette magát, jelentkezett statisztának. Amikor kiderült, hogy nem süketnéma, ellenben egy szót sem tud dánul, kirúgták, de Kertész nem lehetett eltántorítani: végül rendezőasszisztens lett a Nordisk filmvállalatnál.

Hazatérése után Budapesten, majd Erdélyben rendezett, továbbra is némafilmeket. (Ezek közül sajnos a legtöbb elveszett vagy megsemmisült, de az *Utolsó Hajnal* című, 1917-es filmről előkerült egy kópia, amelynek felújított változatát a Nemzeti Filmarchívum a közeljövőben tervezi bemutatni.) Rövid ideig szolgált a fronton, majd leszerelése után ismét rendezett, egészen 1919-ig, amikor Bécsbe emigrált, hogy ott Michael Kertész néven alkosson tovább.

10 nap a börtönben

1925-ben figyelt fel a tehetséges magyarra Hollywood. A Warner

Brothers szerződést kínált Kertésznek, amit ő habozás nélkül elfogadott, majd rövidesen megérkezett a Leviantán óceánjáró fedélzetén New Yorkba. (A legenda szerint parádés fogadtatást ígértek számára, és ő a könnyekig meghatódott, amikor meglátta a tűzijátékot a Hudson partján. A filmek nem árulták el neki, hogy történetesen éppen július 4-ét, a függetlenség napját ünneplik Amerikában...)

Kertész azonnal nevet változtatott, immár Michael Curtiz néven alkotott, de az amerikai álom nem volt felhőtlen. Idegennek érezte magát, és azzal szembesült, hogy filmes ötleteit lesöprik az asztalról vagy éppen beleszólnak művészi elképzeléseibe. Mindent elkövetett, hogy filmes bemutatkozása jól sikerüljön, *A harmadik fok* című krimi forgatása előtt például beköltözött a Los Angeles-i börtönbe, hogy hiteles tudása legyen az amerikai igazságszolgáltatásról. Nyelvi nehézségei is voltak, ezek később hozzátartoztak az imázsához és a hollywoodi folklórhoz: állítólag öt nyelven beszélt, de egyiken sem érthetően.

Ez az időszak egybeesett a némafilmkorszak végével, kezdtek megjelenni az első hangosfilmek. Az átállás nem volt könnyű, a rendezők nem tudták többé szóban instruálni a színészeket, akik viszont beszédőrákra jártak. Kertésznek magánéleti problémái is adódtak: első feleségétől, a magyar származású Kovács Ilonkától (aki Lucy Doraine néven szerepelt a filmjeiben) már 1923-ban elvált, ezt követte egy rövid, ám annál szenvedélyesebb kapcsolat a szintén színésznő Lili Damitával. Kertész nagy nőfalu hírében állt, számtalan szeretője került ki a statisztalányok közül, és több gyermeke is született ezekből a viszonyokból. Végül legtartósabbnak a Bess Meredyth forgatókönyvíróval kötött házassága bizonyult, kiegészítették egymást a magánéletben és szakmailag is. Beverly Hills-i otthonukban estéyleket adtak, magyar sza-

Kertész Mihály az Oscar-szoborral

kácsnót alkalmaztak, és Kertész végre belevághatott dédelgetett terve, a *Noé bárkája* rendezésébe.

Nem törődött a testi épséggel

A monumentális alkotás forgatása során 5000 statisztát, oroszlanokat, elefántokat alkalmaztak, sőt, valódi árvíz hoztak létre egy speciális szerkezet segítségével. A forgatás során sokan megsemmisültek. Kertész egyébként sem nagyon törődött a színészek testi épségével, akkoriban még kaszkadőröket sem foglalkoztattak. Egyik színészenek a testébe belefűrdött egy színpadi dárda, nem kis sebesülést okozva, de a rendező csak a jelenet után állította le a kamerát.

A *Noé bárkája* végre meghozta az áhított sikert, Kertész hódolhatott a munkamániájának a következő időkben. Évente átlagosan hatszor rendezett, s közben megtanulta, hogyan kell bánni a színes filmmel, a párbeszédes és a zenei részek arányával. A sikerek ellenére türelmetlen volt, szeretett volna megint egy jelentős alkotást létrehozni. Ez végül az 1935-ben forga-

tot *A halálfejes lobogó* által megvalósulni látszott, a filmet Oscar-díjra is jelölték, de végül nem nyerte el. Kertész és felesége egyre jobb körülmények között éltek, egy ranchre költöztek, ahol a lóistálló mellett természetesen fotólaboratórium is volt. Közben a faszállító Európából próbálta kimenekíteni a családját: bátyjait és édesanyját sikerült is Amerikába juttatnia, hűgáért állítólag katonai repülőgépet küldött, de az akció nem járt sikerrel. Felbukkant az életében első házasságából származó lánya, Kitty is, akivel meglehetősen problémás volt a kapcsolata, sőt, Kitty öngyilkosságot is megkísérelt.

Gazdag életmű

Kertész fáradhatatlanul rendezett, western- és kalandfilmeket, zenés és romantikus alkotásokat egyaránt.

Napi négy órát aludt, gyakran anynyira fáradt volt, hogy a hideg zuhany alatt is álomba zuhant.

Hollywoodi korszakának talán legismertebb filmje a *Yankee Doodle Dandy* (amely mindmáig az amerikai kedvenc filmje a függetlenség napjáról), a *Fehér karácsony* és a *King Creole* Elvis Presley főszereplésével. Utolsó rendezése 1962-ben *Jó fiú és rossz fiú* (The Comancheros) címmel került mozikba. Minden filmjében a kreativitás és a kötelező kereskedelmi siker közötti vékony határvonalon egyensúlyozott, annyira művészetet adagolva a közönségnek, amelyet az még éppen elvisel. Az életmű csúcspontja kétségtelenül a *Casablanca*, minden idők egyik legromantikusabb alkotása, amely három Oscart nyert 1943-ban, és szállóigévé vált a film befejező mondata is: „This is the beginning of a beautiful friendship” (Ez egy szép barátság kezdete).

(A cikk Alan K. Rode „Kertész Mihály – Egy filmes élet” c. könyve alapján készült. *Kiadja a Nemzeti Filmintézet Magyarországon, 2021.*)

Bálint Lilla / Dívány

Menü: sálommal töltött szombatfogadás

Ezen a péntek estén könnyebb dolga volt a sábesznek, mint máskor. Két helyvel kevesebbre kellett beköszöntenie, Bethlen tér és Zugló helyett csak a Rumbachba. A két körzet tudniillik egy nemzetközi kongresszus kapcsán együtt köszöntötte a szombat királynőjét. Meg is jött, oda is talált.

Ima előtt

A bejáratnál a szokott biztonságikon kívül a ház nagyszonya, Kiss Henriett várta a szombatvárókat. Belföldieket, külföldieket (kongresszus) egyaránt. A belépők a csodálatos zsinagóga látványán kívül a gyertyagyújtást előkészítendő szorgalommal sürgő-forgó lányokkal-asszonyokkal találkozhattak. Közöttük a „legszebb rebecennel” (olvastam, láttam, tanúsítom), akinek a szépségét csak a kedvessége múlta felül.

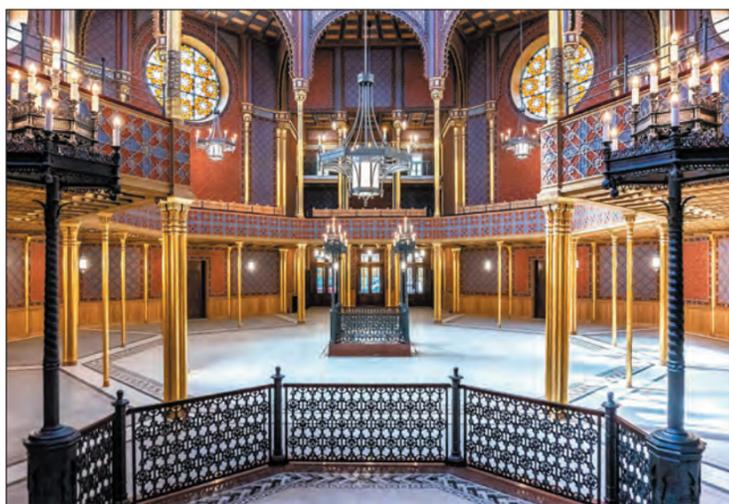
A zuglóiaknak szokatlannak tűnt, hogy az imakönyveket és egy bizonyos imafüzetet (később lesz róla szó) a tóraszekrényből önkiszolgáló formában veszik elő.

Deutsch Péter rabbi angol és magyar nyelven üdvözlö a több mint félszáz vendéget, s végigtekintve rajta, eszembe jut a mondás: nem elég rabbinak lenni, annak is kell látszani. Fekete öltöny, fekete kalap, fehér ing, nyakkendő, szakáll – akárcsak elődei ebből a zsinagógából.

Kardos Péter főrabbit köszönti, aki ezúttal kántori minőségben látja el teendőit. Hangsúlyozza, milyen jelentős esemény a két körzet egyetlen való együttműködése. (Először fél-száz év múltán.)

Az ima

Kardos László főkántor (Zugló) minchájával kezdődik. Majd Kardos Péter éneke következik, aki megem-

Vööszi li mikdos – építs nekem szentélyt! Lehet, hogy ilyenre gondolt...?

líti, hogy a következő niszachok utoljára 65 évvel ezelőtt csendültek fel ezen a helyen, az utolsó istentiszteletek egyikén, így a mai este egyúttal emlékezés Fischer Benjáminra, az utolsó rabbira és Klein Miklós kántorra.

Az istentisztelet igencsak interaktív formában zajlik. Együtténeklés, dalreagálások az oménokon kívül. Deutsch Péter gyakran orientálja a híveket, oldalszámokat mond, imacímeket és így tovább. Közben drósét tart angolul, szemmel láthatóan és füllel hallhatóan húzza az időt, tudniillik a szemben lévő hotel lakói még csak szivárognak, jó félórás késéssel.

A meglepetés – a zugló vendégeknél – a végén következik. Egy Pretz Miklós nevű fiatalember egy olyan Ádajm ajlomot ad elő a Bethlen kiléjének aktív közreműködésével, amelyet még nem hallottunk. A lámpaláznak, a szorongásnak még a nyomai sem láthatók. A liturgia ezzel a bravúros koncertszámmal végződik.

Ne lopj!

Nem a Tízparancsolat szombatja volt, de az egyik közülük igencsak emberközölsébe került a befejezést követően.

Írtam korábban egy imafüzetről. Angol-héber nyelvű, és benne van a Jödid nefes dal, amit ilyenkor énekelni szoktak, de nem minden szidurbán szerepel.

Szóltam kollégámnak, hogy tegyen el belőle néhányat, elvisszük Zuglóba. Mindez persze a háttérben történt, csak Isten láthatta, gondoltuk. Tévedtünk. Jó tíz méterrel odébb, már a kijáratnál, odalép hozzánk egy fiatal, csinos hölgy, és csendes felszólít bennünket: adjuk vissza a könyveket! (Isten szeme mindent lát, olvassa a Népszavát – jut eszembe az ősi reklám.)

Persze visszaadtuk. Összegezve. Nekünk, zuglóiaknak ez egy élmény-este volt. Köszönjük a ház asszonyának a meghívást!

kápe

Zsidó szemmel Krakóban

Az, hogy Lengyelország egyik legszebb városa, szinte már közhely. Az, hogy a háború előtt az európai zsidóság központja volt, de a 3 millió zsidó mártír halálával véget is ért e korszak – majdnem közhely.

De mi van 2022 júniusában?

Kazimierz

Mielőtt a világhírű zsidó negyedbe érünk, már a „világi” Krakó belvárosában rossz az előérzetünk. Ahol ezek szoktak tülekedni a föld minden tájáról – most üres. Félelmetes látvány. Az idegenforgalmi központ olyan, mintha kijárási tilalom lenne. Kérdésemre ottani ismerősöm egyetlen szóval válaszolt: a háború!

És a pandémia? – kérdezem. Az már senkit sem érdekel – mondja. – De a turisták félnek, mivel országunk nem szállka, hanem egyenesen gerenda Putyin szemében. Ne csodálkozzon.

Beérünk a legendás zsidó negyedbe, ahol néhány éve még mozogni is alig lehetett a tömegtől – most ez is üres. Zsinagóga zsinagóga hátán. Az 1000 forintos (átszámítva) belépők ellenére is bizonytalanok vagyunk: múzeumnak berendezett zsinagógákban vagy zsinagógának berendezett múzeumokban járunk. A vallási életnek sehol nyoma. Se tállások, se tfilinek. Benoschofszky Imre egykori főrabbi prédikációja jut eszembe, ami arról szólt, hogy Prágában látta a zsidó múzeumban azt a kiállítást, amelynek létrehozását az egyik náci fővezér

rendelte el. A parancs úgy szólt, hogy gyűjtsenek össze zsidó vallási relikviákat, és a háború után majd mutassák be, hogy kik éltek ezen a helyen. Mondanivalójának lényege az volt, hogy nekünk, magyar zsidóknak mindent meg kell tennünk azért, hogy ne váljunk múzeumná.

A zsidó negyed merőben eltér a budapestitől: itt élőzenés kávézók klezmerrel, énekesekkel, ajtónálló pincérek becsalogatók kiáltásokkal visszhangoznak az üres főtéren. Zsidó negyed zsidók nélkül. Nálunk fordítva: zsidók klasszikus zsidó negyed nélkül.

Ukrainai zsidók között

A város tele ukrán zászlókkal, dekorációkkal. A zsidó negyedben van még valami plusz is. Megpróbálunk bejutni a helyi „Bálint Házba”, ami szintén „ukránul” van feldíszítve, de a biztonsá-

gnak hiába bizonygatjuk zsidó mivoltunkat, ahogy a pesti BOK csarnokba, ide sem engednek be. Nincs itt semmi látnivaló, mondja a szekrény külsejű őr, a felnőttek most éppen játszanak.

Kimegyünk az utcára, s az ablakon keresztül látjuk, hogy tényleg, felnőttek kőrömmiznek az asztaloknál. A belépődíjas zsinagógákban ukrainai asszonyok ülnek a pénztárban, nem tudnak lengyelül, de munkájukhoz ez nem is szükséges.

A helyi zsidó közösség segít a menekülteknek, akiknek többsége ideiglenes tartózkodásra rendezkedik be: a mielőbbi hazatérésben reménykednek.

*

Magyar lengyel két barát, szolt évszázadokig a közmondás. Most – reméljük, nem végleg – megszakadt valami. Lengyel ukrán két baráttra változott.

Kardos Péter

Kupa zsinagóga. Imahely vagy látványosság

Meghalt a zsidó orvos, akinek találmánya százezrek életét mentette meg

Az Izraelt is bőkezűen támogató Morton Mower a beültethető defibrillátor feltalálójának egyike volt. 89 éves korában érte a halál.

A beültethető defibrillátor egy olyan apró készülék, amelyet a beteg bőre alá helyeznek, és azonnal áramütést küld a szabálytalan szívritmus korrigálására. Ma már évente több mint 300 ezer emberbe ültetik be.

Az életmentő eszköz egyik feltalálója Morton Mower, egy zsidó kardiológus volt, aki április 25-én, 89 éves korában rákban hunyt el Denverben. Hozzájárulása az orvostudomány fejlődéséhez csak az Izraelti Segítő Zsidó Nemzeti Alap (JNF) iránti elkötelezettségével vetekedett, amelynek ő és felesége, Tobia Mower jelentős adományozói voltak, írja a JTA nyomán a *Kibic*.

Szintén zsidó feltalálótársával, Michel Mirowskival együtt Mower 1969-ben kezdett el egy olyan kis méretű defibrillátor kifejlesztésén dolgozni, amelyet sebészi úton lehet a bőr alá lehet beültetni a gyorsabb és pontosabb elektromos impulzusok alkalmazása érdekében. A pincéjében elektrotechnikát tanult, hogy el tudja készíteni a műszer prototípusát, amelyről a páros úgy vélte, hogy jelentős előrelépés lehet a külső defibrillátorhoz képest.

A baltimore-i születésű Mower később azzal viccelődött, hogy ők ketten lényegében „egy időzített bombát találtak fel az emberek mellkasában”. De miután 1980-ban először ültették be emberbe, és az Élelmiszer- és Gyógyszerügyi Hivatal 1985-ben jóváhagyta a készüléket, az forradalmi eszközzé vált a kardiológusok számára.

Az életmentő készülék sikerét követően a duó feltalálta a kardiális reszinkronizációs terápiát. Ez egy olyan elektromos eszközt használ, amely egyszerre küld lökéseket a szív bal és jobb kamrájába, hogy azok szervezetesebben ütemben verjenek.

Tobia és Morton Mower

Mower később bekerült a Feltaláló Hírességek Csarnokába, és megkapta az Űrtechnológiai Hírességek Csarnokának elismerő díját, a defibrillátortechológia licencelésével pedig hatalmas profitra tett szert.

A JNF lett nagylelkűségének egyik legfőbb haszonélvezője, Mower a világszervezet elnöki tanácsának tagja is volt egyben. Mowerék a JNF jeruzsálemi szervezetét, a Nefes B'Nefes szintén támogatták, ezért ott egy róluk elnevezett pavilont hoztak létre.

Russell Robinson, a JNF vezérigazgatója is megemlékezett Mowerről, aki szerinte minden egyes izraeli életét gazdagabbá tette.

Térképre kerültek Ukrajna zsidó örökségi helyszínei, hogy az oroszok ne bombázzák azokat

A Cionista Világszövetség azzal adta át a térképet Oroszország izraeli nagykövetének, hogy kíméljék meg a fontos zsidó örökségi helyszíneket.

A Cionista Világszövetség (WZO) feltérképezte Ukrajna fontosabb zsidó örökségi helyszíneit, és az erről készült részletes jelentést átadta Oroszország izraeli nagykövetének. A jelentés olyan helyszíneket is tartalmaz, amelyek már megsérültek a harcok során, számol be a Ynet nyomán a *Kibic*.

„A zsidó nép nevében arra kérjük önöket, hogy tartózkodjanak az emberi életek kioltásától és a zsidó örökségi helyszínek elpusztításától” – írta Jakov Hagoel, a WZO elnöke.

Hagoel a tel-avívi orosz nagykövetségen találkozott Alexander Viktorov nagykövettel, akinek átadta a térképet tartalmazó jelentést és tolmácsolta a szervezet kérelmét. A WZO elnöke mély sajnálatát fejezte ki a háború során az emberi életben okozott károk miatt, és kifejezte abbéli reményét, hogy a harcok és a szenvedések mielőbb véget érnek.

A jelentés a Cionista Világszövetség által a közelmúltban végzett alapos bejárás nyomán készült, tekintettel a három hónapja tartó katonai hadműveletekre. A felmérés az ukrainai zsidó örökségi helyszínek állapotát vizsgálta, amelyek közül több egyedülálló nemzeti jelentőséggel bír.

A listán megtalálhatók emlékhelyek és emlékművek a holokauszt áldozatainak (például Bábij Jár), zsidó temetők, zsinagógák, valamint híres rabbik sírjai, mint például Náchmán rabbi sírja Umánban. A szemle arra jutott, hogy a harcok eredményeként számos helyszín már megsérült és megrongálódott, és sok más helyen is fennáll a nem szándékos károkozás veszélye.

A találkozó végén az izraeli orosz nagykövet közölte, hogy haladéktalanul továbbítja a jelentést Moszkvának.

Hagoel kiemelte, hogy az emberi élet megóvása a legfontosabb feladat, ezért példátlan akciót folytatnak a zsidók kimentésére a háborús övezetekből és Izraelben való letelepedésük segítésére. Ukrajnában azonban a zsidó nép számára fontos és érzékeny örökségi helyszínek találhatók, beleértve a holokauszt-emlékhelyeket, az ősi temetőket és a cádikok (igazak) sírjait, amelyek zarándokhelyül szolgálnak sokaknak.

„A zsidó nép nemzeti szervezeteként, amely annak fennmaradásáért és örökségéért dolgozik, mindent meg kell tennünk azért, hogy ezeket a helyszíneket a jövő generációk számára is megőrizzük, különös tekintettel a térségben folyamatban lévő harcok miatti kockázatokra” – közölte a Cionista Világszövetség elnöke.

IZRAELI

SZÍNES

Visszaváltható palackok árából készült tóratekercs egy elesett katoná emlékére

Több száz diák mintegy 200 ezer újrahasznosítható palackot gyűjtött össze, hogy az értékük kapott pénzből finanszírozzák egy új tekercs megírását.

Omér Tábib őrmester tavaly májusban esett el a Falak őrzői hadművelet során a Gázai övezetben, miután egy tankelhárító rakéta eltalálta a katonai járművet, amelyben tartózkodott. Az elesett katoná lakhelyéhez közeli vallásos középiskola vezetője, Snior Kec rabbi azon kezdett el gondolkodni, hogy mivel tudná a család gyászát valamivel enyhíteni, olvasható a *Kibic* cikkében.

A rabbi, aki korábban nem ismerte az elesett katonát, elkezdte látogatni a gyászoló családot.

Először nagyon nehéz volt, csak ültünk és sírtunk, és próbáltunk erőt önteni a családba a hit erejével – mesélte Kec rabbi a Ynetnek. Később, amikor már a rabbi és a család kapcsolata barátabbá vált, jött az ötlet, hogy bevonják a vallásos iskolák diákjait, hogy ők is jobban magukénak érezhessék Tábib hősiességének emlékét.

Omér Tábib

Ekkoriban merült fel az is, hogy egy új tóratekercs írásával állítsanak emléket az elesett katonának, amire a család igennel válaszolt. Egy új tóra megírásának azonban magasak a költségei, mire jött a következő gondolat, amely az újrahasznosítható palackok gyűjtéséről és az azok visszaváltása után kapott összeg felhasználásáról szólt. Ezzel a diákok bevonódtak Tábib emlékének őrzésébe, s a tóra világát is támogatták, sőt, még a környezetük megtisztításában is segítettek.

Az iskola több száz diákja neki is kezdett a palackok összegyűjtésének, amiben a helyi önkormányzat is segítette lerakóhelyek kijelölésével. Végül a közel 200 ezer palackból szerzett több tízezer sékel elég lett a tóratekercs felére. Az összeg másfél adományokból szedték össze.

Tábib édesapja és Kec rabbi egy meghatározó ceremónia keretében együtt írták rá a tekercsre a tóra utolsó szavát, sabbátkor pedig már ebből a tórából olvasták fel az aktuális hetiszakaszt abban zsinagógában, amelyet Tábib családja is látogat.

Személyesen köszönöm minden fiúnak és lánynak, akik részt vettek az akcióban – mondta az elesett katoná édesanyja. – *Sosem képzeltem, hogy ilyen valaha megtörténhet, de ez a fájdalmas valóság, amiben élünk. Egyszerre boldog és szomorú ez az esemény* – tette hozzá.

Izrael Egyiptomon keresztül exportál Európába földgázt

Izrael, Egyiptom és az Európai Unió Kairóban egyetértési nyilatkozatot írt alá, amely szerint Izrael Egyiptomon keresztül exportál Európába földgázt – jelentette a Times of Israel című angol nyelvű izraeli hírportál nyomán az MTI.

A megállapodás szerint Izrael Egyiptomba szállítja a földgázt, ahol

cseppfolyósítják a szállításhoz, majd hajókkal Európába juttatják. Az egyezmény segíteni fogja az Európai Uniót az orosz energiafüggőség Ukrajna inváziója miatt elhatározott csökkentésében.

Karine Elharrar izraeli energiaügyi miniszter hangsúlyozta, hogy a memorandum aláírása megerősítette or-

Ursula von der Leyen, Tarek el-Molla és Karine Elharrar a megállapodás aláírását követően

szága szerepét. *Ez óriási pillanat, amikor a kis Izrael a globális energiapiac jelentős szereplőjévé válik* – mondta, s hozzátette, hogy a megállapodás rávilágított az Egyiptom és Izrael közötti együttműködés stabilizálására is.

Izraeli gáz Európába

Az EU kétféleképpen tervezi a kooperációt Izraellel. Egyrészt a világ leghosszabb és legmélyebb víz alatti tápkábele, az EuroAsia Interconnector lefektetésével, amely Cipruson és Görögországon keresztül köti majd össze Izraelt az EU elektromos hálózatával, másrészt a világ leghosszabb, szintén Izraelről Ciprusig és Görögorszáig tartó EastMed nevű gázvezetékekkel. Eddig egyik vezeték építése sem kezdődött meg, noha az EuroAsia Interconnector már rendelkezik uniós támogatással.

Az izraeli földgáz Európába jutása azonban számos kihívást rejt, és hosszú távú infrastrukturális beruházásokra lenne hozzá szükség. Mivel nincs csővezeték, amely összekötné a tengeri gázvezeték Európával, az egyik lehetőség egyelőre az, hogy a földgázt Egyiptomba szállítják, ahol cseppfolyósítanák, hogy hajóval exportálhassák Európába. A másik forgatókönyv a Törökországba tartó vezeték megépítése lehetne, a harmadik opció pedig az EastMed-projekt. A szakértők azonban aggodalmukat fejezték ki az utóbbi vezeték magas költségei és életképességének kérdőjelei miatt.

Karine Elharrar, Ursula von der Leyen, az Európai Bizottság elnöke, és Tarek el-Molla egyiptomi kőolajipari miniszter közös sajtótájékoztatót tartott, ahol kifejtették, hogy az egyezség Oroszország Ukrajna elleni támadása nyomán jött létre.

Ez a bejelentés cáfolja azokat, akik régióinkban csak negatív erőket látnak, mint például a megosztottságot és a viszályokat – mondta Elharrar. *Ez a memorandum megmutatja, hogy kikövezzük a partnerség, a szolidaritás és a fenntarthatóság új útját* – emelte ki az izraeli miniszter.

Von der Leyen különleges pillanatnak nevezte és üdvözölte a történelminek minősített megállapodás aláírását, ami segíteni fogja az EU-t abban, hogy megszabaduljon Oroszországtól való függésétől.

Izraeliek is szurkolhatnak Katarban

Az izraeli külügyminisztérium közleménye szerint izraeli állampolgárok is beutazhatnak Katarba, hogy nézőként részt vehessenek az idei futball-világ bajnokságon, annak ellenére, hogy nincs diplomáciai kapcsolat a két ország között. Az erről született megállapodás eléréséhez a Nemzetközi Labdarúgó-szövetség (FIFA) és több izraeli minisztérium együttműködésére volt szükség, írja a Háárec nyomán a *Kibic*.

„Ma újabb sikert értünk el, amelyvel boldoggá tehetjük a szurkolókat” – mondta Jáír Lápid. Az izraeli külügyminiszter szerint a foci és a sport szeretete összeköti az embereket és az országokat, a novemberi vb pedig egy újabb lehetőséget jelent a kapcsolatok felmelegítésére.

A megállapodás szerint mindenkinek, aki jegyet vásárol valamelyik mérkőzésre, ki kell váltania egy úgy-

nevezett szurkolói kártyát, amely belépési engedélyként funkcionál majd Katarba. A kártya segítségével szállást is foglalhatnak az izraeliek az öböl menti országban.

Az egyeztetésekben szintén részt vevő Beni Gánc védelmi miniszter szerint Katar egy nemzetközi fontossággal bíró ország, amely sokat tesz a régió stabilitásának megőrzése érdekében. Hili Tropper sportért

felelős miniszter pedig úgy véli, hogy sok izraeli sportrajongónak szereztek örömet a bejelentéssel.

Jelenleg még további egyeztetések zajlanak arról, hogy az izraeli állampolgárok Katarba repülővel tudjanak utazni.

A labdarúgó-világ bajnokságot idén rendhagyó módon november 21. és december 18. között rendezik a Perzsa-öböl partjainál fekvő Katarban.

Felosztatják a parlamentet, Jair Lapid lesz az átmeneti kormányfő

Felosztatják az izraeli parlamentet, a kneszetet, a koalíciós megállapodás szerint Jair Lapid lesz az átmeneti kormány miniszterelnöke – jelentette a Kan izraeli közszolgálati rádió.

Naftali Bennett jelenlegi miniszterelnök és Jair Lapid külügyminiszter megállapodott a kneszet felosztatásáról és új választások kiírásáról, valamint a koalíciós megállapodásban meghatározott rotáció életbe léptetéséről, mely szerint Lapid lesz az átmeneti kormány miniszterelnöke a választások után felálló új kormány megalakulásáig.

Korábban a Bennett Jobbra (Jamina) nevű pártjához tartozó Nir Orbach képviselő azt közölte Bennett-tel, hogy amikor az ellenzéki Likud bejelenti az indítvány betervezését a törvényhozás felosztatásáról, támogatni fogja azt, és ezzel biztosítja a többséget a javaslatához.

A kormánykoalíció válsága két és fél hónappal ezelőtt kezdődött, amikor a Jobbra pártjához tartozó Idit Szilman bejelentette, hogy nem szavaz többé a koalícióval, és ezért megszűnt a kormány többségi támogatása a kneszetben, a százhusz képviselőből mindössze hatvanan maradtak. Az újabb képviselő távozásával a kormány kisebbségbe került.

Szilman a helyi média értesülése szerint távozását előtt ígéretet kapott a Likudtól, hogy az új parlamentben átvonnák soraikba, és a Benjámin Netanjahu vezette új kormányban vezethetné az egészségügyi tárcát.

Bennett és Lapid miniszterelnök-helyettes a Jediot Ahronot című újság hírportálja, a Ynet szerint azt közölte, hogy „kimerültek a szentesítő kormány stabilizálására tett kísérletek”, és ezért elfogadták a kneszet felosztatását.

Az őszi zsidó ünnepek miatt leghamarabb október 25-re várható a parlamenti választások kiírása. (MTI)

Lapid és Bennett Fotó: Yonathan Sindell/Flash90

Tel-Aviv a világ hatodik legdrágább városa

Tel-Aviv és Jeruzsálem a 6., illetve a 15. helyen zárt az ECA International globális tanácsadó cég friss jelentésében, amely a világ legdrágább városait rangsorolja.

Az ECA International 120 ország 207 városában számította ki és hasonlított össze a megélhetési költségeket az élelmiszerek, az alapvető háztartási cikkek, a szabadidős szolgáltatások, a ruházati és elektromos áruk, a tömegközlekedés és a közelművek árai alapján.

Tel-Aviv 2021-ben még a 7., Jeruzsálem pedig a 18. helyen állt.

A benzin drágaságát tekintve Tel-Aviv a második lett, közvetlenül Hongkong mögött.

Árkád Bazár: egy tündérpalota öregkora, avagy egy erzsébetvárosi történet

All egy sarokház Pesten, az Erzsébetvárosban, a Síp és a Dohány utca sarkán. Homlokzatát régimódi gyerekjátékok, mesejelenetek, játszódozó gyerekek képei díszítik törékeny kerámiából, amiken minden szögől máshogy csillan a fény, lévén varázslatos eoziotechnikával készültek.

Nagyon híres, ám belül, főleg a lépcsőházaiban nagyon lepusztult – ez volt az első gondolatom. Minden, magára valamit is adó, a témával foglalkozó nyomtatott és internetes kiadvány a magyar szecesszió első tíz legfontosabb, legértékesebb, leghíresebb épületei közé sorolja ezt a pesti bérházat. Annyi minden épült és újult meg az elmúlt huszonöt évben... Hogy lehet pont ez a ritka szép és értékes ház – amely csupán egy sarokra van a világhírű Dohány utcai zsinagógától – ilyen hervatag, omladozó-bomlaldozó állapotban?

A fénykor

A Dohány utca 22–24.-ben 1909-ben épült a híres Árkád Bazár Késmárky és Illés Játékáruházára számára, Vágó József és László tervei alapján. Késmárkyék 1870 óta voltak a piacon. Késmárky és Illés „bőr-, díszmű- és nürnbergiáru-üzlete”, valamint külön helyiségben üzemeltetett játékboltja először a Kosuth Lajos utca 12. szám alatt volt (akkori nevén: a Hatvani utcában), amelyet szintén a Vágó testvérek terveztek. Majd a Kerepesi Bazárba, a Rákóczi út 6.-ba tették át székhelyüket. Jelen voltak bő harminc éven át az akkori Európa leglátogatottabb fürdőhelyén, Karlsbadban, továbbá Bécsben és Lembergben is, mielőtt megnyílt volna nagyáruházuk a Síp utca és a Dohány utca sarkán.

A Vágó testvérek terve hatalmas szecessziót jelentett a városban. Vágó László és öccse, József, a szecessziós magyar építészet nagymesterei 1902 óta dolgoztak együtt. Közös, ma is megcsodálható munkáik többek között a Gutenberg-otthon a nyolcadik kerületben, az Árkádhoz közeli Síp utca 16.-os bérház, a Boráros tér 2., valamint Szabadka és Nagyvárad szebbnél szebb szecessziós remekművei. Az 1908-as tervezésű Árkád Bazárról a korabeli sajtó, vagyis esetünkben a *Tolnai Világlapja* így tudósított 1909-ben:

„A legnagyobb csendben, minden feltűnést és vásári zajt kerülve, a fővárosi gyermekesere a napokban új és csodálatos látványt kapott. A Rákóczi-ut, Dohány- és Síp-utcák keresztezésénél a gyermekmesék világa öltött testet. Minden ízében nagyszabású és európai színvonalon álló gyermekjáték-áruházat építetett a régi és jóhírnevű Késmárky és Illés-cég.

Igen szép látnivaló a hatalmas ötemeletes palota, melynek árkádjai alatt járva-keelve, csodálatlan látjuk a változatos játékok tömegét. A belső csarnokokban látunk babákat számlálhatatlan mennyiségben, páratlan műgonddal össze állítva a föld minden emberfajának viselete szerint. A téli sport, a modern röplázás minden változatú szánjai, a villamos vasutak, tengeri hajók és torpedók olyan választéka, a milyenre eddig példa nem volt. A mi pedig a kis gyermek legkedvesebb játékát, a hintalovát illeti, azt ezerszámra találjuk a leg-egyszerűbbtől a legdíszesebbig.

A Késmárky és Illés-cég Árkád bazárja páratlanul áll a maga nemében, mert a szegény munkás embertől a milliommóság, a demokrata apától az automobilon érkező mágnás asszonyig mindenki megtalálhatja azt a játékot, a mit vagyoni viszonyaihoz mérten megvehet gyermekének. A filéres játékszerzől a legmagasabb igényűekig sok ezer variációban van ott felhalmozva minden, a miben gyermek gyönyört talál. (...) És most, mikor esténkint a villamos fényárban csillogó fayence-díszítéssel kirakott áruház előtt a fővárosi közönség gyö-

nyörködik, azt képzelem, hogy a mesék országában tündérpalota előtt áll, melynek ablakaiból ezer aranyhajú baba mosolyog le rája.”

A boltot 1909-ben már csak Illés Ferenc vitte, lévén üzlettársa, Késmárky Károly 1899-ben meghalt (de neve végig megmaradt a cég nevében).

Az áruház a ház földszintjét és első emeletét foglalta el, a többi szinten bérlakások voltak. Az emeletek alaprajzai elvesztek, de az 1941-es népszámlálásból tudni, hogy eredetileg emeletenként 7 lakás volt az épületben, átlagosan 3-4 szoba + hallos elosztással. A legszebb, legvilágosabb lakások a sarokra néztek, ahogy a legnagyobb is, amely a sarokra, a harmadik emeletre épült a ház tulajdonosa számára. Ebben hat szoba, plusz hall, cseléd-, illetve kiszolgálóhelyiségek voltak, továbbá két terasz.

Az utcai fronton a megfáradt szülők öröme kávéház is volt, Árkád kávéház néven. Ahol a homlokzatot nem a Zsolnay-gyár tervezője, Nikelszky Géza és a Vágó fivérek által rajzolt képek díszítik, ott fehér márványlapokkal fedték le a falat. És mindenütt, még az ajtókilincseken is feltűnik az AB, vagyis az üzletház monogramja: Árkád Bazár.

Aztán jött Trianon, és elsöpörte a játékáruházat, méghozzá azért, mert legnagyobb tételben a Selmechbánya melletti Hegybánya-Szelakna gyermekjáték-készítő tanműhely munkáit árulták, ahol (ahogy azt a *Mohács és vidéke* lap 1889-es száma írta): „árva és szegény gyermekek által, a külföldi versenytárukat felülhaladó

csínnal és szilárdsággal állíttatnak elő játékokat”. Vagyis magas színvonalon, kiváló minőségben dolgoztak. A trianoni határok felhúzásával viszont veszteséges lett az addig virágzó üzlet. 1924-ben bezárt a játékbolt, helyén Illés fia, az ifjabb Ferenc autógyáriüzlet nyílt meg az akkor még tényleg létező árkádok alatt.

Az 1928-as lakcímjegyzék szerint „Autopalota Árkád Garage, automobil és kerékpárok kereskedésével, autogarageirozással” foglalkozó iparüzlet fénykorára így emlékszik az *Autó és Motorújság* 1924 júniusában:

„»Autó Palace« elnevezés alatt az Árkád-bazár Dohány és Síp-utca sarkán lévő hatalmas csarnokában modern, minden komforttal felszerelt autógarázs és autósálon nyílt. (...) Három ízig-veéig autós, régi szakemberek, értik a módját, hogyan kell rövid idő alatt szép és olcsó garázst varázsolni a város legforgalmasabb helyére és hogyan kell a világhíresebb márkáinak egész seregét megszerezni képviselőre. Eddig körülbelül 60 kocsit garázsírozott, azok közül sok mintautó áll rendelkezésre, valamint valóságos tárháza van az elsőrendű autókalkatréseknek. Rövidesen kibővíti a Palace, mert odatervezik az autótörszédét és így nemcsak az utcai, hanem az elsőemeleti helyiségek is e cél szolgálatába kerülnek. Az Autó Palace-ban nem csupán autófelszerelési-cikkeket, olajat vagy gumit kínáltak, 10 000 pengőért amerikai típusú Velie autót is lehetett vásárolni.”

A vállalkozás egészen a háborút

követő, 1946-os államosításig létezett. Az épületet ekkor a Szociáldemokrata Párt kapta meg. A háború és az államosítás után egészen más fejezet kezdődött a ház történetében. A földszint más műfajban ugyan, de rövid időre ismét ikonikus intézményeknek adott otthont.

Kis magyar beattörténet

A hintalovák helyén az ötvenes években a kacifántos nevű és mérsékelt ismertségű Szakszervezetek Országos Tanácsa Egressy Gábor Művészeti Klubja várta a lazulni vágyó ifjúságot, majd ugyanitt megnyílt a legendás Metro Klub.

Az ikonikus klubot a Földalatti Vasútépítő Vállalat hozta létre 1952-ben, eredetileg mint zárt körű, kizárólag a vállalat dolgozói számára fenntartott „munkásművelődési” intézményt. A Metro Klub fénykora összenőtt a Sztevanovity testvérek Metro zenekarával. A Metro együttes elődje, a Zenith 1960-ban alakult meg. Eleinte a Nyugati pályaudvarnál, a Hangulat nevű bárban zenéltek, a mai McDonald's helyén.

1962-ben Zoránék szerződést kötöttek a Metro Klubbal, egyúttal felvették a klub nevét is. Előbb a Petőfi Sándor utcában játszottak, ahol őket megelőzően az Illés zenélt, utánuk pedig az Építők Műszaki Klubja legendás dzsesszkonzertjei zajlottak. Ma ugyanott a FUGA Építészeti Központ van. Innen a Rákóczi út 66.-ba költöztek a metrós bulik, végül 1966-ban lett a régi Árkád Bazár a Metro Klub legendás otthona. A hőskor 1971-ig tartott, amikor a zenekar feloszlásával a klub is megszűnt. Helyére a Bizományi Áruház sportboltja került, majd volt rendezvényterem, a rendszerváltás környékén rozzant butikok sora, majd kávézó, kocsmá, a legutóbbi időkben pedig hostel üzemelt a házban.

A jelen

A fajanszdíszítések rég nem csillognak már, bár így is bevonzottak óránként 5-6 fényképező turistát még a Covid-tépzátta város fagyos, téli napjaiban is. A háború elvitte az épület legfelső szintjének frízszerű, gazdag, festett díszítését. A homlokzat egésze sokkal díszesebb, színesebb, igényesebb volt a háborús pusztítás és az azóta eltelt, igénytelen és pénztelen évtizedek előtt. A szocializmus évei sem tettek jót a háznak, de vala-

mi csoda folytán majdnem hibátlanul megmaradtak az ostromot túlélte, páratlan szépségű Zsolnay majolika fedőlapok, a gyönyörű díszítéseikkel egyetemben. A legutóbbi felújítások sötétebb színekben alkották újra a homlokzatot: ahol régen világos fel-színek voltak, most pucolt vakolat néz ránk megbízhatóan szürke színben és stílusban.

Az udvarban viszont megvan az üvegkupola, amely a hajdani játékboltot, majd autógyáriüzletet látta el természetes fényvel, valamint a gangok páratlan, régi játékokat formáló fémkorlátja. Az udvar falai frissen felújítottak, éles ellentétben a lépcsőházak állapotával, látszik, szeretik az itt lakók ezt a különös hangulatú és történetű házat, megtesznek érte mindent, ami tőlük telik. A melléképítség a legérdekesebb. Számomra rejtély, miért kellett kidobni belőle a liftet; a megmaradt kovácsoltvas liftajtó, de még a tartókonzolok önmagukban, funkciójukat veszten is gyönyörűek.

A Bazár és a Metro Klub helyén változó profilú vállalkozások váltották egymást az elmúlt évtizedekben. Ami közös, az a stílus és ízlés teljes hiánya. Évekig piros műanyag borítás fedte a sarkot keretező oszlopokat, fájó kontrasztot alkotva a majolika homlokzati díszekkel. Úgy tűnik, a piros borítás vitte az oszlopok borítását is: eltávolításakor az oszlopok addig sem rózsás állapotán tovább rontottak.

2001-ben és 2007-ben voltak jelei felújításos beruházásoknak, de mindkét társaságnak beletört a biciskája az értelemszerűen drága mulatságba. Remélhetőleg a következő ilyen irányú megmozdulás több szerencsével jár majd.

Források:
Helyszínbejárás 2016. január és 2022. március
Csáky Tamás: Játékszer – áruház – építész
www.arcanum.hu
Autó és Motorújság, 1924
Hintalótól a twistig: az Árkád Bazár története
Digitális Tudománytár / Késmárky Károly játékok
Huszadikszázad.hu
Egykor.hu
Digitális Tudománytár / A kucsébertől a Jópajtásig
NOL.hu
Szeretlekmagyarorszag.hu/Árkádbazár
Beatkorszak.blog.hu
HVG.hu/ÁrkádBazár
Vágó László (Wikipédia)
Szuha Barbara / egy.hu

KISVÁRDA

Kérésre visszavitte a köveket a Siratófalba

A feleség lelkiismeretét nem hagyta nyugton a férj „csínytevése”.

Kisvárdai zsidó hétköznapiak címmel rendezvénysorozatot indított a Rétközi Múzeum. A napokban megtartott soron következő előadásán Somos Péter mesélt a mai Izraelről az érdeklődőknek.

Európai és amerikai vonások

Néhány részletet felidézünk az elhangzottakból: természetesen utalt a kezdetekre is, a múltat felidézve.

– Igazából Jeruzsálemről tudok mesélni, az én Jeruzsálememről, ami nem feltétlenül ugyanaz, mint másé. 1983-ban disszidáltam, és 2006-ig éltem ott. A nyelven kívül persze el kell még sajátítani a helyi mentalitást is ahhoz, hogy az ember otthon érezze magát... Akkoriban ott jóval nagyobb árubség volt, mint Magyarországon, első pillantásra úgy tűnt, mintha egy nyugat-európai országba disszidáltunk volna, de ez csak a látszat volt. Egy Oroszországból bevándorolt ismerősöm jegyezte meg találóan: Nyugatra indultunk, és Keletre értünk.

– Ha úgy közelít a látogató Izraelhez, hogy az a Közel-Kelet része, nem érheti nagy csalódás, aztán az

európai vonásokat úgyis felfedezi benne. No meg egy kicsit az amerikaiakat is. Mondják: Izrael olyan, mint egy kis Amerika, de a fordítottját még nem hallottam, azaz hogy Amerika olyan, mint egy nagy Izrael...

...Különség volt – és van ma is – az országárségek és egyes városok között. Úgy mondták valamikor: Haifán dolgoznak, Tel-Avivban szórakoznak, Jeruzsálemben imádkoznak, és nagyjából ez a valóság a mai napig – mesélte az előadó, aki felidézett egy kis történelmet is. – Jeruzsálemet három ezer évvel ezelőtt Dávid király tette meg az ország fővárosává. Dávid fia, Salamon király itt építette fel az első szentélyt, amelyet Nabukadnecár babiloni király elpusztított. Aztán a babiloni fogságból visszatérők itt építették fel a második szentélyt. I. sz. 70-ben ezt is lerombolták, ezúttal a rómaiak. Ettől kezdve Jeruzsálem idegen kezében volt (római, bizánci, iszlám, keresztény hadak, török). A hatnapos háborúban, 1967-ben az izraeli hadsereg visszafoglalta a város keleti részét. 1980-tól kezdve törvény rögzí-

ti, hogy az egyesített Jeruzsálem ismét az ország fővárosa – mondta Somos Péter. – A Siratófal nem más, mint a második szentély nyugati oldalának támfala. Mióta nincs szentély, ez a zsidóság legszentebb zarándokhelye, de más vallások hívői is felkeresik, sőt ateistától is hallottam már, hogy mély benyomást tett rá a hely.

Cédulák a kövek között

– A kövek közti résekbe kívánság-cédulákat rejtettek, sőt az izraeli

postán keresztül is küldenek ilyen cédulákat a világ minden tájáról. Évente kétszer összeszedik a cédulákat, és eltemetik őket az Olajfák hegyén, hogy helyet adjanak az újabaknak. Egyszer Nyíregyházán megkeresett egy hölgy azzal, hogy a férje járt a Siratófalnál, és a falból magával hozott három kisebb követ. A hölgy tudta, hogy sűrűn utazom Jeruzsálemba, megkért, hogy juttassam vissza a falba a köveket, mert őt nagyon nyugtalanítja az eset. Megtettem, és le is fotóztam neki, hogy megnyugtassam.

MML / szon.hu

Somos Péter az előadása közben

Fotó: Janics Attila

A nácioknak zsidó, a zsidóknak áruló

The Survivor

A *The Survivor* holokauszt utáni passzív lelkiismeretfurdalással szenvedő antihősének drámája nem a sportban éri el a katarzist, noha a bokszolói címke díszleg rajta. Igyekszik beütni, de néha nem találja a fókuszot.

Valódi megfilmesítésre váró történet az auschwitzi férfié, akinek atletikusságára egy SS-tiszt vetett szemet, hogy aztán a lágerben illegális bokszmeccseken szórakoztassa a nagyérdemű náci közönséget. Hagyni kiélteni azok kegyetlenségét az egymást halottra verő, amúgy is félholt rabokon.

Harry Haft igaz történetét végül fia, Alan Scott Haft írta meg könyvben, hogy aztán Barry Levinson rendezésében film készüljön belőle. Az *Amikor a fark csóválja...* és az *Esőember* rendezője az új évezredben gyakrabban nyúl személyes történetekhez. Az *év embere* még egy fiktív politikusról szólt, a *Dr. Halál* azonban már Jack Kevorkian nagyon is valós harcát mutatja be az aktív eutanázia elfogadtatásáért. Harry Haft, a *The Survivor* fő karaktere azonban sokkal inkább hasonlít Joe Paternóra. Al Pacino másik emlékeztető alakítása (a *Dr. Halál* után) Levinson rendezésében éppen ez a történetekkel sodródó, saját lelkiismeret-furdalásától gyöttrődő antihős.

Ez a film ugyanis kicsivel több, mint egy átlagos posztholokauszt alkotás.

Megvannak benne a szokásos kérdések, amelyek miatt egy ideig kicsit átlagosnak is tűnik. Ott van ugyanis a szegény, amely a háború és a koncentrációs táborok okozta trauma után marad a zsidóság nagy többségében. És szintén ott van a „mindezt hogyan engedhette meg Isten?” kérdése, ami sok vallásos zsidót is dilemma elé állított, hát még a Harryhez hasonlókat, akiknek vallásosságáról a filmből nem győződhetünk meg.

A film és a történet specialitását a főszereplő bokszolóvá avasálódása adja. Hiszen Harryt (Ben Foster) a tábor egyik tisztje, Schneider (Billy Magnussen) képzi ki házilag bokszolóvá, ezzel némileg kiemelve őt az átlagos rabok közül. 1949-ben, amikor maga a történet játszódik New Yorkban, ez a különös múlt tovább erősíti a főszereplőben meglévő szegénységet. Harry úgy élhette túl a tábor, hogy a ringben gyakorlatilag ő küldte társait a halálba. „*Ülő akarsz lenni vagy kalapács?*” – kérdezte tőle folyamatosan az SS-tiszt. Aki ugyanis kikapott a bokszmeccsen, azt ott a helyszínen agyonlőtték.

Harryt a háború utáni világban te-

hát saját lelkiismerete és New York zsidó lakosságának megvetése is passzivitásba sodorja. Amíg a haláltáborban a főhős éppen proaktivitásával tudta elnyerni a túlélést, a szabad világban kevésbé találja a fókuszot, sőt, mintha nagyon nem is akarná. Mintha ezzel büntetné saját magát. Testvére, Peretz (Saro Emirze) mindhiába próbálja kihúzni ebből az állapotból, s későbbi felesége, Miriam (Vicky Krieps), közlekedését is erős passzivitással fogadja.

A *The Survivor* katarzisa tehát nem a ringben jön el, noha Harry a háború után még néhány profi bokszmeccsen is harcba száll.

Azt inkább az utolsó szekvencia szolgáltatja, amelyben a párt néhány évvel a megismerkedésük után már mint háromgyerekes szülőket látjuk viszont. A főszereplő régi szerelmének megtalálásával tudja letenni a múltat és elfogadni a családban mögötte álló szeretetet és erőt.

Két erős központi személyiséggel és a mögöttük lévő színészi játékkal tud tehát leginkább operálni Barry Levinson filmje, amely előző rendezéseire képest jóval melankolikussabb. Ben Foster korábban sokan láthattuk *A préri urai* főszerepében, és ismét jól áll neki a kissé lakonikus, önféjű dühöngő bika karaktere, Vicky Krieps pedig a *Fantomoszálhoz* hasonlóan itt is egy kicsit nehéz férfi mellett köt ki, akarata pedig fokozatosan nyilvánul meg. A két főszereplő játéka azért is kiemelendő,

mert nem kíséri különösebben jó minőségű forgatókönyv. Foster súlyingadozásai meg különösen durvák: a koncentrációs tábor csont és bőr foglya és az 50-es években jómódban élő New York-i férfi között 30 kg különbség van.

A két síkban (1949-ben és a háborúban) játszódó és váltakozó történet színes és monokróm képekkel választja el az időszakokat. Főként az utóbbi képi világa marad emlékeztető, Hans Zimmer zenéje viszont a szokásosnál csendesebb, kevésbé feltűnő módon van jelen.

Műfaját tekintve a *The Survivor* a holokauszt- és a sportfilmek metszésében kicsit mindkettő, kicsit egyik sem.

Nem holokausztfilm, hiszen nem teljes egészében a trauma kezelése a lényeg, hiába ez a történet magva. A tábori eseményeket csak flashbackekben látjuk, azok is csak azért jönnek elő, mert az 1949-es második időszínpont valamelyik szituációban a karakternek eszébe jutnak. Ezek a bevágások parádésak, első osztályú vágási technikákat mutatnak.

És Barry Levinson alkotása nem is kifejezetten sportfilm, hiszen nem a sportolói nagyságban kell a hősnek elérnie a csúcst. Neki sokkal inkább azzal kell megküzdenie, hogy túlélte a holokausztot. A sportolói nagysága segítette ahhoz, hogy mások helyett ő maradjon állva. Ezt a terhet pedig valóban egy életen át cipelte.

Sergő Z. András / Filmteker

Izraelben maradt az Ukrajna elleni invázió támogatását megtagadó moszkvai főrabbi

Izraelben tartózkodik Pinchas Goldschmidt moszkvai főrabbi, mert az orosz hatóságok nyomást gyakoroltak rá, hogy támogassa Oroszország Ukrajna elleni invázióját, de ezt megtagadta – jelentette a Times of Israel című angol nyelvű izraeli hírportál.

„Végre megoszthatom, hogy férjem szüleine, Pinchas Goldschmidt moszkvai főrabbi és Dara Goldschmidt rebbeceire nyomást gyakoroltak a hatóságok, hogy nyilvánosan támogassák az ukrajnai »különleges hadműveletet«, és ezt megtagadták” – írta menyük, Avital Chizhik-Goldschmidt New Yorkban élő újságíró és a Twitter-fiókján.

A svájci születésű moszkvai főrabbi 1993 óta tölti be ezt a tisztséget, és a Times of Israel szerint jelenleg nem tervezi, hogy visszatér Oroszországba. Emellett egy nagy európai rabbinikus csoport vezetője is, s korábban is gyakran utazott külföldre.

Két héttel az ukrajnai háború megindítása után hagyta el Moszkvát, először nyugat-európai adománygyűjtő körútra indult, majd beteg édesapját látogatta meg Izraelben, ahol jelenleg is tartózkodik.

Az Európai Rabbik Konferenciájának közleménye szerint távollétében választották meg újabb hét évre főrabbijuknak a zsidó közösség képviselői a moszkvai Korál Zsinagógában.

Goldschmidt nem bírálta hangosan a háborút, de február közepén, napokkal Oroszország támadása előtt, felkereste a szomszédos moldovai rabbikat, hogy figyelmeztesse őket egy lehetséges menekültáradatra.

Korábbi politikai ellenfele, a chászid Lubavicsi Chábád mozgalomhoz tartozó orosz főrabbi, Berel Lazar is kiállt a háború ellen, de ő Oroszországban maradt.

Az 1989 óta Moszkvában élő Goldschmidtől 2005-ben több hétre megtagadták a hatóságok a belépést az országba „nemzetbiztonsági” okokra hivatkozva, amikor hatalmi összetűzésbe került az orosz zsidó közösségek fölötti befolyás miatt Berel Lazarral.

Ettől kezdve a nem a Chábád mozgalomhoz tartozó moszkvai főrabbi egyre nagyobb hangsúlyt fektetett Nyugat-Európára, s 2011 óta az Európai Rabbik Konferenciájának vezetője lett. A Jerusalem Post értesülése szerint Dávid Lau és Jichák Jozsef izraeli askenázi és szefárd főrabbi levélben kérték meg az orosz zsidó közösségek vezetőit, hogy tartsák tisztelben az új választott Goldschmidtet, noha „nem tud a gyülekezetében maradni”.

„Állítsák le ezt az örületet, hogy ne haljanak meg többen” – nyilatkozta a háborúról Berel Lazar Chábád-rabbi is, és élesen bírálta Szergej Lavrov orosz külügyminisztert, s bocsánatkérést követelt tőle az Adolf Hitler állítólagos zsidó származásáról tett kijelentéséért, mellyel Lavrov párhuzamot próbált vonni a náci Németország vezetője és a zsidó vallású Volodimir Zelenszkij ukrán elnök között.

Lazar és Goldschmidt is megerősítette, hogy a háború kitörése óta zsidók ezrei hagyták el Oroszországot. (MTI/Mazsihisz)

Siófok

Szeretettel várunk minden érdeklődőt a siófoki imaházba szombat-fogadó istentiszteletre és azt követő kidusra július 8. és augusztus 26. között, péntek esténként 19 órától. Cím: Siófok, Széchenyi u. 4.

NAPTÁR

Július 8., péntek	Támmuz 9.	Gyertyagyújtás: 8.24
Július 9., szombat	Támmuz 10.	Szombat kimenetele: 9.42
Július 15., péntek	Támmuz 16.	Gyertyagyújtás: 8.19
Július 16., szombat	Támmuz 17.	Szombat kimenetele: 9.35

APRÓ- HIRDETÉS

Üzemorvosi, házi orvosi rendelés Zuglóban, Vezér u. 156. VITAPHARM. Hétfő–szerda 15–16-ig. Dr. Szigeti Miklós, tel.: 220-0230.

Műfogorróigazítás minimplantátumokkal. Bp., Szt. István krt. 4. III. 1. 320-4778. www.drviragdental.hu és www.mini-implantatum.hu

Mindennemű régiséget vásárolok díjtalan kiszállással. Teljes lakás-kiürítéssel! Híradástechnikát, bakelitlemezeket, bútor, könyvet, kerámiát, porcelánt, bronztárgyakat, órákat, kintüntetést, papírrégiséget, pénzeket, játékokat (retró tárgyak előnyben). Pintér Nikolett, 06-1-466-8321, 06-30-973-4949.

Kastélyok berendezéséhez vásárolok festményeket, ezüstöket, bronzokat, órákat, bútorokat, hagyatékot stb. Üzlet: 06-20-280-0151, herendi77@gmail.com

Régiségek-hagyaték, örökség felvásárlása készpénzért. 06-20-932-6495, www.antikbudapest.hu, e-mail: antik@antikbudapest.hu

Életjáradéki és eltartási szerződést kötnek teljes ellátással, akár nagyobb összegű kezdőrészzel. Hívjon bizalommal: 06-20-229-0986.

BELEFÁRADT A HAVI REZSIBE? HÍVJON BIZALOMMAL! ELTARTÁSI SZERZŐDÉST VÁLLALOK, IGÉNY ESETÉN GONDOZÁSÁT IS. 06-30-898-5720, 06-1-789-1693.

Gábor Eszmeralda becsüs, műgyűjtő készpénzért vásárol gyűjteményeket, festményeket, bútorokat, ezüsttárgyakat, evőeszközöket, aranyakat, szobrokat, porcelánokat. Kiszállás díjtalan: 06-30-898-5720.

Mártír-istentiszteletek országszerte

Július 3., vasárnap	Szekecsárd 10.30	Művészetek Háza (volt zsinagóga)
	Karcag 11.00	temető
		12.00 zsinagóga
	Dél-pesti körzet (Csepel, Erzsébet. Soroksár) 10.00	soroksári temető
	Pécs	
	Szombathely 11.00	egykori neológ zsinagóga melletti Batthyány téren
	Jászberény 11.00	temető
	Sopron 11.00	temető
Július 10., vasárnap	Pápa 15.30	zsinagóga
Július 24., vasárnap	Újpest 18.00	zsinagóga
	Sárbogárd 16.00	temető
Szeptember 11., vasárnap	Tapolca 10.30	Csányi László utcában a volt gettónál koszorúzás
		11.30 Temetőben megemlékezés, üvegmozaik avatása

A további időpontokat folyamatosan közöljük. Kérjük olvasóinkat, hogy az időpontokat, helyszíneket rendszeresen kísérjék figyelemmel a honlapon is (mazsihisz.hu), mert változás lehetséges.

Gyógyszertámogatás

Az időnként szükségessé váló, átlagosnál drágább gyógyszer beszerzéséhez lehet támogatást igényelni. A támogatás felső határa nincs rögzítve, de tájékoztatásul közöljük, hogy az eddigi gyakorlatunkban 50.000 Ft volt a legnagyobb összegű támogatás.

Támogatási akciónk magánjellegű, az anyagi fedezete biztosított, és a hozzánk beérkezett adatokat az előírt titoktartással kezeljük. Várjuk a rászorulóknak jelentkezését.

Részletesebb tájékoztatás a következő telefonszámon kapható: 06-1-321-3497, lehetőleg az esti órákban.

Programajánlat

Július
Generációk Klubja
(1067 Bp., Hunyadi tér 3. I. emelet)

A programokat hétfői napokon, 15 órakor tartjuk.

Július 11.: Semesh Assaf, a Szeretetkórház orvos igazgatója lesz a klub vendége.

Július 18.: Borgula András (Gólem Színház) a vendégünk.

Július 25.: A körzet elnöke, Chikán Zoltán egyéb, közérdekű, aktuális feladatairól beszél.

ÚJ ÉLET

a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetségének lapja
1075 Budapest, Síp u. 12.
Telefon/fax: 322-2829
E-mail: ujelet@mazsihisz.hu

Főszerkesztő:

Kardos Péter

Olvasószerkesztő:

Gábor Zsuzsa

Kiadótulajdonos:

Mazsihisz

Előfizetési díjak:

Belföldön: 1 évre 9600 Ft

Külföldre: 13.600 Ft/év

USA és Izrael: 15.000 Ft/év

Az összeg valutában is befizethető az aktuális árfolyamon.

OTP bankszámlaszám:

11707024-22118480

OTP SWIFT kód:

(BIC) OTPVHUB

IBAN:

HU66 1170 7024 2026 2095 0000 0000

Terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap Üz-

letág, előfizethető a kiadónál.

Postacsekk: 11707024-22118480

Terjesztéssel kapcsolatos reklamációk in-

tézése a 06-(1)-767-8262-es számon.

Szedés, tördelés:

WolfPress Nyomdaipari Kft.

Nyomdai munkák:

mondAt Kft., www.mondat.hu

Felélős vezető: Nagy László

ISSN 0133-1353

Csinálj magadnak mentort!

„Ásze lechá ráv” – csinálj magadnak rabbit! Az elmúlt hetekben többször ezek a szavak jártak a fejemben. Rabbit csinálni magadnak? A rabbi egy személy, akit nem tudsz csinálni, és mi az, hogy magadnak? Ízlelgetem a szavakat.

Valamikor hallottam ezt a három szót, sejtem, hogy hol szerepel, de a pontosság kedvéért rákeresek. A felszólítás a Pirké Ávotban (Atyák szent tanításai) található. A teljes mondat így hangzik: Jehosúa Ben Perákhjá mondja, csinálj magadnak rabbit, vegyél magadnak barátot, és minden embert érdemei alapján ítélj meg! Jelen írásban a mondat első része kerül kibontásra.

Vizsgáljuk meg a rabbi szó jelentését! A Britannica szótár értelmezése szerint a rabbi olyasvalaki, aki többek között spirituális vezetője és tanítója az adott közösségnek. Közlebb kerültünk a rejtvény megfejtéséhez: „csinálj magadnak tanítót”. (Egy angol fordítás mentorként fordítja a tanítót.)

Csinálj magadnak mentort! Jelölj ki magadnak valakit/valakiket, akikkel, illetve akiktől tanulsz. A zsidóságban rendkívül fontos szerepe van a vitának, a kérdéseknek. Önma-

gunkkal nem tudunk vitatkozni, és kérdezni sem tudunk magunktól. A tanulás akkor a leghatékonyabb, hogyha vita, nézeteltérés keletkezik, amiket a felek érveléssel feloldanak.

Az elmúlt időszakban vajon miért villant be ez a mondat többször a fejembe? Gondolkodóba estem. Az aktuálpolitikában számos olyan kijelentés született, mely a tanárok ellen szólt. Ilyen hangulatban nagyon nehéz lehet az oktatóknak bemenni egy osztályterembe, becsukni az ajtót maguk mögött, és szívből-lélekből, ahogy a többségi társadalom elvárja tőlük, tanítani!

Az LLL – Lifelong Learning (élet-hosszig tartó tanulás) a modern társadalomban viszonylag új keletű fogalom, a zsidóságban viszont természetes, évezredek óta alkalmazott „életstílus”. Korábban a nyugati világban az volt a megszokott, hogy az iskola (szak) elvégzése után elhelyezkedett a polgár az adott területen, és időnként munkát váltott (nem szükségszerűen, a japánok többsége egy helyen dolgozik egész életében).

Az elmúlt néhány évtizedben ez megváltozott. A legtöbb értelmiségi tanul, fejleszti magát szinte nyugdíjazásáig, vagy még azon is túl. Nem

is tehet mást, hiszen vagy krediteket kell gyűjtenie ahhoz, hogy kamarai tagsága fennmaradjon, vagy egyéb, tudását aktualizáló tanfolyamon, képzésen vesz részt ahhoz, hogy naprakész legyen.

Zárójelent megjegyzés: A mai egyetemeken zajló tömegoktatás saját tapasztalatom szerint nem biztosít arra lehetőséget, hogy mentora legyen a diákoknak!

Ki a jó mentor, tanító, oktató? Véleményem szerint olyan személy, aki meghallgatja diákjait, együtt gondolkodik velük, igyekszik válaszolni kérdéseikre, és tanul is a köztük kialakuló beszélgetésekből.

Ne felejtjük el, ahhoz, hogy valaki mentor legyen, kell egy mentorált is. Ez a két szerep akkor valósul meg, hogyha mindkét fél azonosítani tudja magát. A zsidóságban van egy másik lehetőség is, a chevrutában tanulás, amikor két diákszerepben lévő fél tanul együtt.

Nemrég ünnepeltük meg sávuotot, a Tóra-adás ünnepét. Mózes öt könyve a zsidó nép útmutatója, még egy „kulturális zsidónak” is be kell látnia, hogy a Tóra az alapja mindannak, amit zsidóságnak definiálunk. Tóra nélkül nincs zsidóság. Ezzel párhuzamosan tanárok, tanítók, mentorok, oktatók nélkül sincs zsidóság, és valószínűleg a hétköznapi élet is megszűne létezni. A kétkezi munkások és az összes szakmában dolgozó akkor képesek megfelelő munkavégzésre, hogyha valakiktől elsajátított mesterességét. Ritka az olyan foglalkozás, melyhez ez nem szükséges. Ha például én, egy egész életét Budapesten töltő lány, kitalálnám, hogy holnapról földműveléssel akarok foglalkozni, elég nagy bajban lennék.

Tanárok nélkül tehát nem megy! Csinálj magadnak mentort, aki vezet az utadon! Szerencsésnek tartom magam, számos iskolát, képzést végeztem, és találkoztam olyan személyekkel, akiket tanítóimnak nevezhetek. A mai napig fordulhatok hozzájuk kérdéseimmel.

Becsüljük meg tehát tanárainkat, és igyekezzünk mi is tanítani! Még ha nem is állunk a katedra másik oldalán, hatással vagyunk a körülöttünk lévőkre.

Ezzel az írással szeretnék köszönetet mondani (ími) mindazoknak, akik eddig tanítottak, vagy a jövőben teszik majd ezt.

Miklós Dóri

Otthonok közötti barátkozó-találkozó

Új programsorozatot szervezett az Újpesti Zsidó Szociális Otthon *Otthonok közötti barátkozó-találkozó* címmel. Az első összejövetel keretében a Béla utcai időszotthonban élő lakók látogattak el intézetünkbe. A vendégeket Deutsch Róbertné dr. igazgató, Tóth Judit mentálhigiénés munkatárs és Kelemen Erzsébet önkéntes dolgozó fogadták. A program első része az újpesti zsinagóga megtekintése volt, amelyet Szerdócz Ervin főrabbi úr mutatott be egy egyszerű előadás keretében. Ezután a templomudvaron található Hősök-emlékfalhoz mentünk. Lakóink és vendégeink is megrendülten olvasták a márványtáblákon sorakozó neveket. A történelem egy kis darabjából kaphattunk most ízelítőt!

S. Tóth Judit

Világújdonság Szegedről: mostantól itt készül a kóser gyufa

Új, innovatív fejlesztés után született meg a szegedi gyufagyárban a kóser gyufa, amelynek előállítását a közelmúltban kezdték meg. S hogy mitől kóser? Mert a hagyományos gyufafaj ragasztóanyaga sertésből származó zselatinból készül, míg a kóser gyufafaj ragasztásához növényi alapú anyagot használnak – írja a szeged.hu hírportál nyomán a mazzi-hisz.hu.

A helyi zsidó hitközség vetette fel a szegedi gyufagyárt tulajdonló német cégnek, a Europe Matchnek, hogy készítsenek kóser gyufát. A cég gyorsan felkarolta az ötletet, amivel Buk István, a Szegedi Zsidó Hitközség elnöke és Kendrusz Attila, a zsidóság helyi vallási vezetője kereste meg a gyufagyárt – írja Bod Péter a Szeged.hu hírportálon a *Világújdonság Szegedről: mostantól kóser gyufát is gyártanak a gyufagyárban* című cikkében.

Hagyományok találkozása – így fogalmazott a kóser gyufa megalkotásáról Hegyes István, a Europe Match szegedi gyárának kereskedelmi igazgatója, arra utalva, hogy a 170 éves helyi gyufagyár és a 120 éves szegedi zsinagógát működtető zsidó közösség összefogásából született meg az új termék, melyet világszerte értékesíteni fognak.

Az erről szóló sajtóeseményen Klaus Bruns igazgató és egyben cégtulajdonos a gyufagyár Bakay Nándor utcai telephelyén elmondta: mindenki azt hitte, hogy roppant egyszerű feladat lesz a kóser gyufa megalkotása, de nem volt az.

A részleteket már Nesztor Dániel, a Europe Match szegedi gyárának minőségügyi és laborvezetője mondta el. Eszerint a gyufafaj ragasztóanyaga eddig kizárólag zselatinból készült. A zsidó hagyomány felől nézve ezzel az a gond, hogy a zselatint a sertés feldolgozásából nyerik ki, így pedig az abból készült termék nem lehet kóser.

Ezért kellett olyan, növényi alapú ragasztóanyagot találni, amely alkalmas az oxidálóanyag ragasztásához, és megfelel a gyufagyártás követelményeinek. Ahogyan ennek kapcsán Nesztor Dániel fogalmazott: a receptúra Szegeden készült, és tudomása szerint ilyen sehol máshol a világon nem állítanak elő.

Az eseményen részt vett Radnóti Zoltán, a budapesti Rabbiság vezetője, Deutsch Péter rabbi, valamint Lednitzky András, a szegedi hitközség korábbi elnöke.

Fotó: Szabó Luca / szeged.hu

Bárczy István-díjat kapott Máhr Kinga, a Lauder-iskola tanára

A Főpolgármesteri Hivatalban átadták az idei Bárczy István-díjakat, az elismerést kapott pedagógusok munkáját Karácsony Gergely főpolgármester és Niedermüller Péter VII. kerületi polgármester, az Emberi Erőforrások Bizottságának elnöke méltatta. A pedagógus hivatás legrangosabb fővárosi elismerését megkapta Máhr Kinga, a Lauder Javne-iskola tanára is. Gratulálunk!

A Bárczy István-díjat 2009-ben alapította a Fővárosi Közgyűlés, és 2010-ben adták át első alkalommal. A kitüntetés a fővárosban működő közoktatási és gyermekvédelmi intézmények azon munkatársai részére adományozható, akik kiemelkedő teljesítményükkel hosszú éveken át hozzájárultak a jövő generációjának neveléséhez, oktatásához, képzéséhez, és ezáltal a főváros fejlődéséhez.

Most többek között elismerésben részesült Máhr Kinga, a Lauder Javne Zsidó Közösségi Óvoda, Általános Iskola, Gimnázium és Zenei Alapfokú Művészeti Iskola középvezetője is. Máhr Kinga a haladó szellemiségű, másokra odafigyelő, nagy munkabírással végzett pedagógiai munkájával, bizalomra és felelősségre épülő vezetői tevékenységével érdemelte ki a kitüntetést.

Gratulálunk Máhr Kingának, és további jó munkát, szakmai sikereket kívánunk neki!

(Forrás és fotó: Budapest.hu)

Ünnepelt a budapesti El Al

Az EL AL izraeli légitársaság 1989-ben indította el budapesti járatát, és az elmúlt évtizedekben elégedett utasok százezreit szállította Izrael és Magyarország között. A minap – a koronavírus miatt kis csúszással – a 20 és 30 éves jubileumukat ünneplő kollégákat köszöntötték a cégnél.

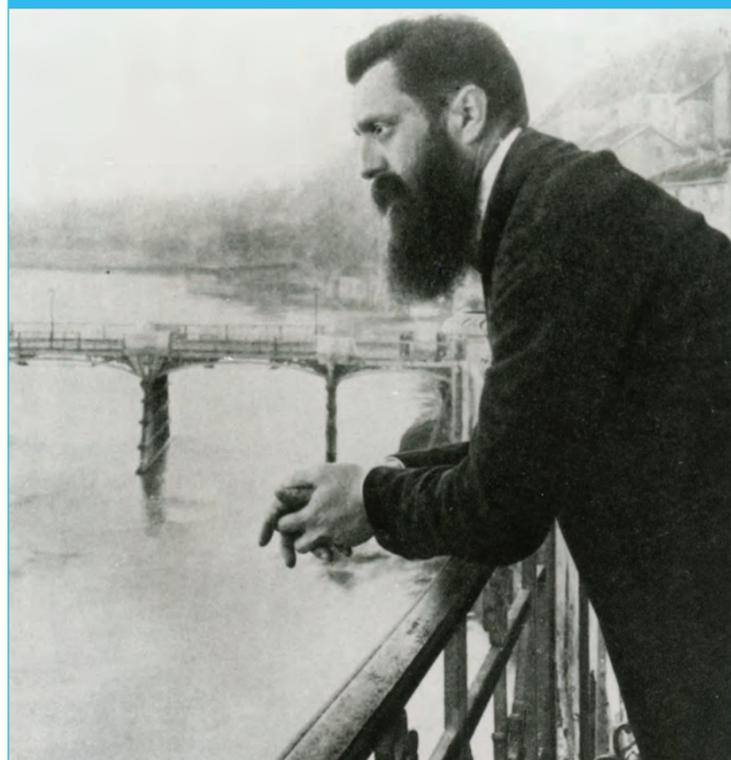
„Vannak olyan kollégáink, akik már a kezdetektől itt vannak velünk. Ez az egyik legprofibb és legtapasztaltabb légitársasági csapat ma Magyarországon” – mondta Váradi János, az El Al hazai igazgatója azon az összejövetelen, melyen a 20 és 30 éves jubileumukat ünneplő kollégákat köszöntötték a belvárosi irodában, olvasható a *turizmus.com* tudósításában.

Az El Al jelenleg heti nyolc járatot üzemeltet Tel-Aviv és Budapest között. Szegedre is jár az EL AL légitársaság repülője az útvonalat, mindannyian nagyon jó átlagos töltöttséggel, azonban az El Al az egyetlen hagyományos modellben működő, ún. „full service” légitársaság a két ország viszonylatában.

„Utasaink díjazták szolgáltatási modellünket, megbízhatóságunkat, többek között azt, hogy lelkiismeretes, segítőkész kollégáink ténylegesen elérhetők irodánkban, fedélzeti ellátást és kézipoggyász-szállítást biztosítunk még a legáltalánosabb árkategóriában is, valamint a teljes értékű Business osztályunk is rendkívül népszerű az igényes utazók körében” – mondta a légitársaság hazai vezetője.

Herzl Tivadar örököi hagyta nekünk....

az Ön Öröksége is hozzájárulhat e célhoz.

Keren Hyesod UIA,
a szervezet, amely Izrael részére gyűjt adományt.

Tőlünk megtudhatja hogyan
E-mail: eli.keidar@keren.hu
Telefax: +972-4-6263636
Mobil: +36-30-8487380

